Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 40 (18363) | 1990 оной февралиин 17, суббото | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

НИИТЫН АША ТУҺАДА ХУУЛИНУУД АБТАХА ЁҺОТОЙ

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси урагшаа дабшахын тула ямар харгы зам шэлэхэ ёһотойб? Энэ талаар парламентын түрүүшын заседани дээрэ орёо хурса үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд болобо. Гол, үндэһэн шухала хуулинуудай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэһээ хүдэлмэреэ эхилхые дурадхаһан депутадууд зүбтэй гэжэ сессиин адресаар ороһон олон тоото телеграмманууд баталба. Эгээл тиимэһээ февралиин 15-най хамтын заседаниин СССР-тэхи Зөөри тухай Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгээр эхилһэниинь дэмы бэшэ. **А. И. Лукьянов** түрүүлэгшээр һуугаа.

Арадай депутадуудай болон ажалшадай дурадхалнуудые хаража үзэхэ талаар правительствын зорюута байгуулһан комисси дээрэ Хуулиин проект эсэслэн заһагдаһан байгаа. 10 мянга гаран иимэ ажаглалтанууд хэгдээ. Тэдэнэр согсологдобо. Комиссиин түрүүлэгшэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Л. И. Абалкин** проектын эсэсэй вариант тухай элидхэхэдээ, совет общестывын гүнзэгы үндэһэ һууриие шууд сэхээр шэнэдхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хараа бодолнууд залан сэхэ байна гэжэ тэмдэглээ. Проектын ёһоор, эдэнэй адли тэгшэ эрхын, адли тэгшээр хамгаалагдалгын оршон байдалда тэрэнэй эгээл элдэб янзын түхэл шэнжэнүүдэй бии байһаниинь хууляар мэдэрэгдэнэ.

Мүнөөнэй шэнжэтэйгээр тус проект тодорхой адли тэгшэ удхатай болоод, хоёрдохи уншалгаар тэрэниие зүбшэн хэлсэхэ үедэ хүн зоной болон гүрэнэй талаһаа гүнзэгыгөөр хаража үзэхыень элидхэлшэ депутадуудые урялба. Энэ хуулиин проектые батална абаһанай һүүлээр ажабайдал дары түргөөр хубилшаха юм гэжэ һанажа яашье болохогүй. Зөөриин шэнэ экономическа харилсаануудые баталхын тула нэгэ бэшэ, харин арбаад жэл хэрэгтэй. Гэбэшье мүнөөдэрһөө хүдэлжэ эхилхэ хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Правительствын дурадхан табиһан хуулиин проектые түрүүшын уншалгаар парламент дээрэ зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр сагүргэлжын комитедүүд, комиссинууд тэдээн дээрэ хүдэлһэн байгаа гэжэ һануулха ёһотойбди. Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **Ю. Х. Калмыков**, Экономическа реформын асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй гэшүүн **А. Н. Бойко** тэдэнэй хамтын һанамжые сесси дээрэ найруулһан байгаа. Гол вариантһаа гадна, үшөө хэдэн ондоо вариантнууд, мүн 39 «автор проектнүүд» зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ тэдэнэр мэдүүлбэ. Эды олон һанамжануудай дундаһаа эгээл таарамжатай, гүнзэгы удхатай һанал бодолнууд гол вариантын үндэһэ һууридатабигдаһан байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Хуули гаргагшадта олоор эльгээгдэһэн ажалшадай дурадхалнууд анхаралда абтангүй үлөөгүй. Ушарынь юуб гэбэл, проект бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа бшуу.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ 30 депутат хабаадаһан байгаа. Гэбэшье эдэнэй нэгэниинь лэ хуулиин проектые буруушаажа дуугаа үгэхэб гэжэ мэдүүлээ. Энэмнай депутат **Л. И. Сухов** болоно. Орон дотороо эгээлэй гурим журам тогтоогоогүй аад, иимэ хуулиие баталан абажа болохогүй гэжэ тэрэ хэлэбэ. Ондоошье ушар шалтагаан дурдагдаһан байна: гүрэнэй федеративна байгуулалтын эрхэ ба уялгын, тэрээндэ ородог эмхидэл бүхэнэй эрхэ болон уялгын тодорхойлогдоогүй байхада, энээниие баталан абажа болохогүй. Тэрээнһээ гадна, Зөөри тухай Хуулитай дашарамдуулан, референдум үнгэргэхэ тухай дурадхал оруулагдаһан байгаа. Теэд энэнь дэмжэгдэбэгүй.

Юрэнхыдөө депутадууд хуулиин проектые баталан абахын түлөө дуугаа үгэбэ. Гэбэшье документые юрэнхы дээрэнь һайшаабашье, тэрэнэй зарим зүйлнүүдые заһаха шухала гэжэ мэдүүлээ. Үмсын зөөри гэһэн ойлгомжые бии болгохо талаар гол арсалдаанууд болоһон байна. Тэрэниие мэдэрэлгэ социализмһаа арсаха, Октябряар буруушаагдаһан хүниие хүнэй дарлан мүлжэлгэдэ тэхэрин бусаха гэһэн удхатай байна гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ. Гэбэшье үзэл сурталай һанал бодолнуудые хүтэлбэри болгохо бэшэ, харин экономикоёо хайшан гэжэ түргөөр, ашаүрэ ехэтэйгээр тогтууритай һайн болгохо гээшэб гэһэн һанал бодол баримталха ёһотойбди.

Энэ хуулиие баталан абалга худал хуурмаг аргаар, ябуулгануудаар баяжагшадай аша туһада ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэдээ магадгүй гэжэ зарим депутадууд һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлээ. Газарые худалдажа абаад, дам саашань наймаалха ябадалые буруушаанаб гэжэ депутат **В. П. Носов** мэдүүлбэ. Тэрэнэй һанамжын ёһоор, энэ талаар эгээлэй юрын ажалшадта мүнгэ зөөринь дуталдаха бшуу. Хуулиие баталан абахынгаа урда тээ мүнгэ һэлгэхэ шухала гэжэ депутат **В. В. Севрюков** дурадхаба. Депутат **А. А. Коршунов** тэдэниие буруушаажа байһанаа мэдүүлэн, социальна дутуу дунданууды зайсуулан сарахые дурадхаһан байгаа. Энэнь юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, бүхы түхэлэй зөөриин хойноһоо зохихо хиналта тогтоохо, мүн налог тохолгын үрэ түгэс политика бэелүүлхэ гэһэн удхатай.

Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй үедэ гансал энэ асуудалые зүбшэн хэлсээгүй байһаниинь элитэ. Тусхайлбал, ниитэ союзна зөөриие союзна ба автономито республиканууудай, бусад эмхидхэлнүүдэй зөөриһөө амяарлаха шухала байһан тухай асуудал табигдаа. Зөөри тухай хуули баталан абаха гээшэ шухала удха шанартай байһые һэжэглэнэгүйб гэжэ депутат **Р. А. Убайдуллаева** хэлэхэдээ, тэрэнэй социальна хойшолонгуудтай байһан тухай асуудалда тогтобо. Энэнь хүдэлмэригүйдэлгэдэ хабаатай. Мүнөө энээн тухай бодомжолхо шухала.

Экономикын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ тэрэнэй нүлөө үзүүлэлгые дээшэлүүлхын тула зөөриин түлөө түлбэри тогтоохо шухала байһан тухай дурадхал оруулагдаа. Зарим депутадууд, тусхайлбал, **А. Н. Саунин, А. Ф. Касьянов, Б. Г. Васильев, Р. А. Апляров** болон бусад хуулиин проектын гол дүримүүдые дэмжэхэдээ, үмсын зөөри газар болон байгаалиин бусад нөөсэнүүдые өөһэдынгөө зөөри болгохо гэһэн ойлгомжонуудтай дашарамдуулан, һанамжануудаа залан сэхээр хэлэһэн байгаа. Энэ хуули сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикодо оролгодо туһа нүлөө үзүүлхэ гээшэ гү?— гэһэн асуудал онсо шэнжэтэй байна. Ондо ондоо харюунууд үгөө.

Һүүлшын совет солдадай Афганистанай газар дээрэһээ гараһанһаа хойшо жэлэй гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, депутадууд минута соо дуугай байжа, сэрэгэй уялгаяа дүүргэхэ үедөө алуулһан совет хүбүүдэй дурасхаалые ёһолон хүндэлбэ. Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшэ **В. И. Цыбух** февралиин 15-ниие Дурасхаалай бүгэдэ арадай үдэр гэжэ соносхохые дурадхаа. Энэ үүсхэл СССР-эй Верховно Соведэй зарим комитедүүдэй үзэмжэдэ дамжуулагдаба. Тэрэ нацинууд хоорондын хёмороо зүришэлдөөнүүдтэ хабаададаг залуушуулда уряатайгаар хандахадаа, ниитэ хүн түрэлтэнэй баялигуудта үндэһэ яһанай хёмороо зүришэлдөөн яашье таарахагүй юм гэжэ мэдүүлээд, ушар ёһо ойлгохо уряатайгаар хандаһан байгаа.

С. С. Алексеевэй СССР-эй Конституционно хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаһантайнь дашарамдуулан, Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшын уялганууднаа тэрэниие сесси сүлөөлбэ. **Ю. Х. Калмыков** комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаа.

Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшын уялгые гүйсэдхэгшэ **А. С. Дзасохов** энэ комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Сесси хүдэлмэреэ февралиин 16-да үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ХАНИ ХАРИЛСААН ТУХАЙ ХЭЛСЭЭНДЭ ГАР ТАБИГДАБА

Монголой Арадай Республикын хилэ шадархи хүршэ аймагуудтай манай республикын ажалшадай харилсаа холбоогоо 1990—1991 онуудта улам хүгжөөхэ тухай хэлсээндэ Буряадай обкомдо уржадар болоһо үнгэрһэн уулзалга дээрэ гар табигдаба.

Уулзалга дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков Монголһоо ерэһэн айлшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалхадаа, бидэнэй хоорондохи харилсаануудай улам хүгжэжэ байһанда ехэ баяртай байдагбди, энэ хани харилсаагаа манай ниитэ баялиг гэжэ сэгнэдэг гээшэбди гэжэ мэдүүлбэ. Бидэ, манай республикын түлөөлэгшэд, аха дүү Монгол орон ошоходоо, танай арад зоной эршэтэйгээр урагшаа дабшажа байһанда баясадаг, олон шэнэ юумэ халан абадаг гээшэбди. Сэлэнгэ, Булган аймагуудай хүн зонтой хани харилсаануудаа саашадаа улам хүгжэжэ байха гэжэ найдаад, харилсаануудаа улам үргэдхэхэ тухай хэлсээе сэдьхэлээ ханан баталха байнабди гэжэ партиин обкомой нэгэдэхи секретарь мэдүүлбэ.

— Сугтаа нэгэ зорилготой байхада, алхамшье хүнгэн шэнгеэр һанагдадаг,—гэжэ Монголой Арадай-революционно партиин Сэлэнгын аймагай комитедэй нэгэдэхи секретарь Ж. Норовсамбуу үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.—Ерэхэ 1991 ондо манай арадай революциин илаһаар, Монголой Арадай-революционно партиин байгуулагдаһаар, тэрэнэй орган—«Үнэн» газетын хэблэгдэжэ эхилһээр 70 жэлэй ой гүйсэхэнь. Сэлэнгэ аймагнай манай революциин, арадай хубисхалай үлгы юм. Энэ ушар бидэндэ бүришье үндэр харюусалгатай байһанаа мэдэрхыемнай уялгална. Бидэ танай республикын зарим аймагуудта, ажалша коллективүүдтэ ошожо, ажалшадтай уулзажа, олон һонин шэнэ, халан абамаар зүйлнүүдые олобобди. Уулзалгануудай үедэ манай аймагай болон Буряадай республикын коллективүүд өөһэд хоорондоо сэхэ харилсаануудые тогтоохо, шеф ёһоной туһаламжа үзүүлжэ байха тухай дурадхалнууд ороно, тэдэниие бидэ ехэтэ һайшаанабди. Саашадаа хоёр ороной түлөөлэгшэдэй хүдэлхээр хамтын предприятинуудые байгуулха арга бии гэжэ тодорбо.

Демократиие, хубилган шэнэдхэлгэеэ саашадаа эршэ түгэс хүгжөөхыетнай аха дүү совет арадта, Буряадай бүхы ажалшадта хүсэнэб,—гэжэ Ж. Норовсамбуу мэдүүлбэ.

— Мүнөөдэр манай баталан абаха хэлсээнэй бидэнэй саашадаа амжалтатайгаар дабшахадамнай хүсэтэ түлхисэ болохо байһандань этигэнэбди. Энэ документ шэнэ янзын, шэнэ удхатай, тэрэниие эндэ сугтаа бэлдэһэн байнабди,—гэжэ Монголой Арадай-революционно партиин Булганай аймагай комитедэй нэгэдэхи секретарь С. Лхагвасурэн мэдүүлбэ. —Сугтаа хүдэлхэдөө, манай кадрнууд шэнэ дүй дүршэл, ажал хүдэлмэриин шэнэ онол аргануудые халан абадаг. Манай аймаг һаяхан болотор гээгдэнги байһанаа һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд урагшаа дабшаба гэжэ манайда ерэһэн совет айлшаднай хараһан лэ байха. Улаан-Үдэдэ бидэ шэнэ ёһо гуримаар хүдэлдэг, налархай хани ёһоор хандадаг анда нүхэдтэйгөө уулзажа баясабабди. Совет орондол адли манай Монгол орондо хубилган шэнэдхэлгые түргэдхэхын түлөө тэмсэл улам эршэдэнэ. Энэ түүхэтэ хэрэгые урагшатай һайнаар ябуулхадамнай манай хоорондохи хани барисаанай туһа нэмэри болохонь элитэ,—гэжэ нүхэр С. Лхагвасурэн тэмдэглэбэ. Удаань А. М. Беляков, Ж. Норовсамбуу, С. Лхагвасурэн гэгшэд хани харилсаан тухай хэлсээндэ гар табиба.

Уулзалгада республикын Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. К. Шомоев, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев болон бусад нүхэд хабаадалсаа.

Манай корр.

1990 МАРТЫН 4 Соведүүдэй һунгалта

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Нижнеангарск посёлогто загаһашад, геологууд, түмэр замшад, БАМ-ай барилгашад — хамтадаа 6 мянга гаран хүн ажаһууна, ажаллана. Эдэнэй ажабайдалда, ажал хэрэгтэ үдэр бүри хубилалтанууд боложо байдаг. Хубилган шэнэдхэлгэ посёлогой ажалшадай һуудал байдалда нилээд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ байрын гэрнүүд олоор баригдана. Ажалшадые эдеэ хоолой зүйлөөр, хубсаһа хунараар хангаха хэрэг эдэбхижүүлэгдэнэ. Тиигэбэшье Нижнеангарск посёлогой ажалшадай ажал хэрэгтэ шиидхэгдэхээр болоһон асуудалнууд олон байһаар.

Һунгуулиин Нижнеангарскын 151-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 142-дохи колоннын начальник М. И. Боднар, районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Бужинаев, «Бурятгеология» нэгэдэлэй начальник В. И. Бахтин, районой больницын врач Е. Ж. Щеголева гэгшэдтэй посёлогой соёлой байшан соо һаяшаг үнгэргэгдэһэн уулзалга дээрэ олон шухала асуудалнуудаар дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болобо. Арадай ажаһуудалай олон шухала асуудалнууд шиидхэгдэнэгүй. Энээнһээ уламжалан Байгалай эрьедэ ажаһуудаг аад, эдихэ уһагүй байдаг. Автомашинаар уһа зөөжэ асардаг юм.

Посёлогто уһа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд баригданагүй. Эдэ бүхы асуудалнуудые хамтын хүсөөр дары шиидхэхэ хэрэгтэй.

— БАМ шадарай газар дайдые, баялигуудые ашаглаха, Байгал шадарай байгаали хамгаалха, геологуудай, загаһашадай, ангуушадай һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ хубитаяа оруулхаб,— гэжэ «Бурятгеология» нэгэдэлэй начальник В. И. Бахтин хэлэбэ.

— Манай Хойто-Байгалда звенкнүүд олон юм. Эдэнэр Нижнеангарск, Душкачан, Уоян һууринуудта ажаһууна. Эдэнэй олонхинь хэхэ ажалгүй байжа, зобоно. Эдэнэртэ ой тайгыень, уһа голыень бусаажа үгэхэ хэрэгтэй. Эхэнэрнүүдэй эрхые хамгаалха талаар ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Депутат болоо һаа, эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэлсэхэб,— гэжэ врач Е. В. Щеголева мэдүүлбэ.

— Нижнеангарск посёлогто байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые олоор барюулжа, болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэбди,— гэжэ районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Бужинаев, 142-дохи колоннын начальник М. И. Боднар һунгагшадые найдуулба.

Эдэнэр Нижнеангарскын загаһанай заводой, геолого-шэнжэлгын экспедициин, Холодныйн партиин, «БАМтоннельстрой» управлениин хүдэлмэришэдтэй уулзажа, захяа заабаринуудые абаба.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ КОМИТЕТ БАЙГУУЛАГДАБА

КПСС-эй бүридэлдэ Россин Коммунис парти байгуулхын түлөө оролдохо комитет Ленинградта байгуулагдаа. Зарим предприятинуудай парткомуудай, цеховэ партийна организацинуудай секретарьнар, хүдэлмэришэд-коммунистнууд комитедтэ оруулагдаа юм.

Россин Компартиин эмхидхэлэй съездые бэлдэхэ талаар деклараци комитедэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаа. России Федерациин КПСС-эй районно комитедүүдэй пленумүүдэй нэрээр тэрэнь эльгээгдэхэ юм. Апрелиин эсэс багта Ленинградта съезд үнгэргэхэ дурадхал комитет оруулаа.

Ленинград. (ТАСС).

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДҺЭЭ

1990 оной февралиин 14-дэ «Макеевуголь» нэгэдэлэй Почениковой нэрэмжэтэ шахтада аюул усалай болоһонһоо уламжалан, наһа барагшадай бүлэнэртэ, түрэлхидтэ, дүтынь хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа хүргэжэ байһанаа СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

Аюул усалые зайсуулхын, хохидогшодто, наһа барагшадай бүлэнэртэ туһа хүргэхын тула бүхы шухала хэмжээнүүдые абахыень правительственна комиссида, зохихо гүрэнэй зургаануудта даалгагдаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет.

[С]ОЦИАЛЬНА [БАР]ИЛГАНУУДТА— [ЕХЭ]Л АНХАРАЛ

...о үнгэрһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй ...убилган шэнэдхэлгые миин лэ уряа бэшэ, ха... болгожо, эсэсэй үрэ дүнгүүдые харуулдаг ...оной ажаһуудалда аша туһаяа үнэн дээрэнь ...о тухай нилээд шангашье, нюур сахягүйшье ...о гэшэ.

...ээ хоолой зүйлнүүдээр хангалга, хоёрдохёор, ...гануудые үргэдхэлгэ хэрэгтэй болоно. Юуб ...рын, худалдаа наймаанай, медицинскэ, соёл ...үүдые хүмүүжүүлгын асуудалнууд орёо бо... талаар юуншье хэгдэнэгүй гэжэ болохогүй, ...айһан юумэнэй эршэ ябаса уридлан сонос... ...илээд алгасалдана, горитойгоор гээгдэнэ ха

...оошье, тэрэшэлэн 1989 ондошье юрэнхы эр...үүдые, үхибүүдэй эмхи зургаануудые, боль...лой гуламтануудые ашаглалгада оруулха... һомололгонуудые хэрэглэхэшье талаар тү...уд дүүргэгдээгүй байха юм. Иимэ байдал ...гэхэдэ, капитальна барилгын һалбарида ...н экономическа онол арганууд гүйсэд нэб... барилгын материалнуудаар хангалга хаа хаа...агдаагүй, эрилтэнүүдые дүүрэн хангахаар ...на бшуу. Барилгын гол эмхинүүд болохо «Бурятгражданстрой», «Бурятагропромстрой» ...агай Соведүүдэй мэдэлэй объектнүүдые тоо...ргэлжэлүүлһэн зандаа.

...айдалда яажа мүнөө жэлдэ хүдэлхэб, ямар ...һалбариин барилгануудые түргэдхэхэб, тү...үдые яажа гүйсэд дүүргэхэб гэһэн асуудал ...гаража ерэнэ бшуу.

...социально-соёлой һалбариин материальна ...үгжөөхэ ба бэхижүүлхэ зорилго хэдаа эгээл ...ье үлүү удхатай хэрэг байгша ондо болохо ...кын Экономическа ба социальна хүгжэлтын ...доторшье эгээл түрүүшын ээлжээнэй зорил...рэ табигданхай гээшэ.

...рсаар мүнөө гэр байра барилгын, тэрэниие ...эн зүбөөр хубаарилгын асуудал табигдана. ...502,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр...жэ Статуправлени мэдээсэнэ. Теэд зарима... ...эхиндэ бэлэн боложо, хүн зоной нүүжэ ...эндэ мэдээжэ ха юм. Яаба хээбэшье 1990 ...барилгын хэмжээ үргэдхэжэ, 570 мянган дүр...хүргэхэ зорилго табигдана гээшэ. Энэмнай ...һээ 68 мянгаар дээшэ гэхэ гү, али 1300 га...олон болохо байна ха юм. Энэ нэмэриньшье ...гээшэ. Теэд яажа энээниие үнэн дээрэнь

...газарһаа үгтэһэн капитальна һомололгын ...д баригдадаг байгаа һаа, харин мүнөө пред...рганизацинуудай бэеэ даанхай болоһон дээ...ыень мүнгэ зөөреэр ехэ барилга хэгдэхэ ...ь, байгша ондо баригдаха гэрнүүдэй ниитэ ...процентнь предприятинуудай жасын зөөреэр ...о. Нёдондо энэнь 29,8 процент байһан юм. ...хын тула томо панелеэр гэр баридаг 1-дэ...үүдай хүсэ шадалые үргэдхэжэ, дүүрэн хэм...а талаар «Бурятстрой» нэгэдэл бодото юумэ ...эн тухай найдалуулгын үгэнүүд хэлэгдэдэг...жэтэй юумэн хэгдээгүй. Нёдондо 38 мянган ...түмэр-бетон хакын материал нэмээжэ гар...д, тэрээнээ бэелүүлжэ шадаагүй. Гусиноозер...ериалнуудай заавод үнгэрһэн жэлдэ ашаглал...а аад, баһал бүтөөгүй. Тиимэһээ энэ заводые ...лгожо, байрын гэрнүүдэй хахануудые гарга...а, урагшаа алхам хэгдэхэгүй бшуу.

...а Улаан-Үдын, Загорскын, Татауровска хир...дые нэгэ жэгдээр, һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ, ба...дые энэ шухаг хэрэгсэлнүүдые таһалгаряагүй...эшэ тон шухала хэрэг болоно.

...үдта хубиин гэрнүүдые бариха талаар ёһо... абтаха ушартай. Эндэ Госбанк урьһаламжа ...үргэдхэхэ, гурнмшуулха уялгатай гэжэ онсо...хэрэгтэй. Нютаг дээрээ модо отолхо зүбшөөл ...ухала материалнуудаар—хирпнисээр, шифе...нгаха асуудал бүтэмжэтэйгээр шиидхэгдэдэг ...гэжэ хүдөөгэйхид үнинэй хүлеэнхэй.

...үүдэй эмхи зургаануудые үргэнөөр бариха ...а зорилгонуудай нэгэн болоно. Нёдондо 1795 ...итай саад, яслинууд баригдажа, түсэбтэ даа... 68 процент дүүргэгдэһэн байна. Иимэ бай...бэжэ болохогүй. Харин байгша ондо 3,2 мян...мэ эмхи зургаануудые ашаглалгада оруулхаар ...нэмнай нилээд орёо зорилго мүн.

...ай барилга—нилээд орёо асуудал болонхой. ...нагүй үнгэржэ байгаа арадай депутадуудта ...уулзалганууд дээрэ һунгагшад энэ асуудал ...идаг байна бшуу. 1989 ондо 4531 һурагшын ...улинууд баригдаа. Түсэб оройдоол 69 процент ...ин байгша ондо 9926 һууритай һургуулинууд ...раалагдана. Энэ талаар республикамнай табан ...нилээд гээгдэжэ ябана гээшэ. Энэнһээ боло...рта, илангаяа Улаан-Үдэдэ, хэшээлнүүдэй 2—3 ...эгдэдэгын гайхалгүй. Байгша онһоо зургаа...и олоор һургуулида абаха болообди. Иигээд ...ше түгшүүрилтэй шанга болохо байна ха юм. ...иклиникэ болон медицинын бусад объектнүү... 9,48 миллион түхэриг гаргашалагдахаар ха...игэжэ хүүгэдэй болон нюдэнэй үбшэнтэнэй ...противотуберкулезно диспансер, түмэр замай ...айлалгын отделени гэхэ мэтэнүүдэй барилга ...эхэ юм. Мухар-Шэбэрэй районно больница, ...полнклиникэ баригдажа байнхай. Эдэнэй ба...хэ, һайн шанартайгаар хэхэ гээшэ тон шухала. ...тооложо, хаража үзэхэдэ, ямар ехэ хүдэл...байһаниинь эли болоно ха юм. Тиимэһээ эн...арилгашадые хараад һууха бэшэ, министерствэ...рганууд, өөһэдоо захил хэгшэдшье жэлэй эхин...олго гаргаха хэрэгтэй юумээр саг соонь хан...и аргатай ...мжэ абаха ёһотой болоно. Илан...мебелеэр, туралсалай хэрэгсэлнүүдээр хангаха ...Бүхы дээрэнь хэлэбэл, социальна барилгануудые ...юумэн байдаггүй гэжэ ойлгохо ёһотой.

...й ажалай эмхидхэл, материальна хангалга эрид ...түрүүшын ээлжээндэ эдэ барилганууд дээрэ ...элсүүлхэ ушартай болоно. Тиихэдээ дулаан бо... байхагүй, мүнөөнһөө эршэ түгэс. ажал хаа ...агдаха зэргэтэй бшуу. Нютагай Соведүүд, пар...үүд гансашье хиналта хэхэ бэшэ, мүн саг үргэл...а хүргэхэ үүргэтэй.

...алтын зургаануудай, олондо мэдээсэл тараадаг ...й талаһаа социальна барилгануудта үдэр бүриин ...үүлхэ, элдэб пост болон хиналтын бүлэгүүдые ...гэтэй болоно. Хүн зоной һуудал байдал һай...эл, бүгэдөөрөө оролсохо, бултаараа оролдохо ...м. Энээнгүйгөөр юумэн бүтэхэгүй.

[...]ООР ДУРАДХАНА

...нэгэдэлэй про... «Антейн» мага...р жэлһээ үлүү...рбэ. Үйлэдбэ...нүүдые, арадай ...й эд бараа, хүү...хай гэхэ мэтэ ...дэ худалдажа ...иин заводой хү...имэ магазинай ...орые һайшаагаа ...

...ээр худалдагда...эмор байдаг һэн. ...лэй август һара...олонхи цехүүдэй ...жа эхилхэдэ, ма... дээрэ продукци ...Мүнөө эндэ 200 ...янзын продукци ...«Жигули» түхэлэй ...зүйлнүүдһээ эхилээд, элдэб амһарта худалдажа абахаар юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ заводто саад үргуулагшадай тоо олошоржо байнхай. Тэдэнэрэй эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха зорилготойгоор теплицын рама, брус, хабтагай, үүдэнэй можо гэхэ мэтэ зүйлнүүдые худалдажа эхилээ. Хүүгэдэй унтаха хоёр дабхартай шэрээ нэгэдэлдэ бүтээгдэдэг болсо. Хүн зондо энэ продукци һайшаагдажа, улам олоор бүтээн гаргаха тухай магазинай дэбтэр соо бэшэнэ.

Нэгэдэлэй цехүүдэй август соо продукци олоор бүтээжэ эхилхэдэ эд бараанай эрьесэ 7 мянганһаа 33 мянган түхэриг ехэ болоһон байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхыдөө 100 мянга гаран түхэригэй продукци худалдагдаа.

Г ЕЛИСЕЕВА.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

НЯГТА ХОЛБООТОЙГООР ХҮДЭЛНЭ

Үнгэрһэн жэлэй майн һүүлээр бидэ партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд, ажахынуудай, һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд, парткомуудай секретарьнар сугларжа, һурагшадай зунай ажалай болон амаралтын лагерьнуудые бэлдэхэ асуудал зүбшэн хэлсээ бэлэйбди. Зүблөөнэй һүүлээр 29-дэхи СПТУ-гай, Гэгээтын, Бургалтайн, Оёорой дунда һургуулинуудай ажалай болон амаралтын лагерьнуудые ошожо харахадаа, совхозой директорнүүдэй, колхозой түрүүлэгшэнэрэй эндэхи байдалаар ехэ һонирхоһыень, ямаршье юумээр туһалхаар бэлэн байһысень хараа һэм. Оёорой совхозой директор С. М. Филипповэй хэлэһэнэй ёһоор һургуули хадаа мүнөө үедэ ажахын үйлэдбэриин гол шухала хубинуудай нэгэн болонхой. Энэ хадаа районой бүхы 14 колхоз, совхозуудта хабаатай.

1987 ондо болоһон партиин райкомой пленум дээрэ районой һургуулинуудта бэелүүлэгдэжэ байһан реформо урагшаа ябанагүй, тэрэнние ганса һургуулиин, багшанарай коллективүүдэй хүсөөр, оролдолгоор бэелүүлхын аргагүй гээд шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Энэ байдал нэрээр шэнжэлжэ үзэһэнэй удаа партиин райком базова ажахынууд болон һургуулинуудай хоорондо 1987—1990 онуудта социалис мүрысөө эмхидхэхэ гэһэн тогтоол баталан абаһан байна.

Тэрэнэй гол зорилго гэхэдэ, залуушуулай һуралсал һурагшадай ажалай бэлэдхэл нарижуулан һайжаруулха хэрэг болоно. Тиихэдэ эндэ колхоз, совхозуудай, предприятинуудай харюусалга адли тэгшээр дээшэлүүлхэ гээд хараалагданхай. Энэ шиидхэбэри хадаа һургуулиин реформо бэелүүлхэ талаар урдань абтаһан программые бэелүүлхэ бодото түлхисэ боложо үгөө. Социалис мүрысөөнэй гурим соо ажахынуудай, һургуулинуудай оруулха бодото хубита харуулагданхай байгаа.

Социалис мүрысөөнэй дүн согсолходо, иимэ юумэнүүд хараада абтаа. Нэгэдэхеэр, материально-техническэ үндэһэ һуури. Энээндэ юун ороноб гэхэдэ, газар, автотранспорт, хүдөө ажахын машинанууд, ажалай болон амаралтын лагерьнууд ороно. Тиихэдэ базова ажахынуудай захилаар һуралсалай жэл соо һурагшадай хэһэн хүдэлмэри, һургуулинуудта, предприяти болон ажахынуудай эмхидхэһэн кружок, һурган хүмүүжүүлэгшэдэй хүдэлмэри, түхэреэн жэл соо хүдэлдэг һурагшадай бригадануудые хэрэгтэй юумээр хангалга, ажахынуудта хүдэлхэеэ үлэһэн һурагшад, һургуулинуудые заһабарилга гэхэ мэтэ хараада абтана.

Энэ мүрысөөнэй дүн агропромышленна нэгэдэл партиин райкомой үзэл сурталай таһагтай, ВЛКСМ-эй райкомтой, арадай эрдэм һуралсалай болон агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомтой суг хамта согсолдог байна. Түрүүшын дүн хахад жэл болоод, июлиин 1-дэ гаргагдана. Нүгөөдэнь жэлэй һүүлдэ январиин 1-дэ согсологдоно. Илагшад материальна, моральна талаһаа урмашуулагдана. Нэгэдэхи һуури эзэлһэн базова предприяти болон һургуулида КПСС-эй райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг 1000 түхэригэй мүнгэн шантайгаар барюулагдадаг. Харин ажахынуудай болон һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд Хүндэлэлэй грамотануудаар, 100 түхэриг мүнгэн шангаар шагнагдана. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлэгшэд дипломуудаар, баһал мүнгэн шангуудаар урмашуулагдадаг. Тиихэдэ һурагшадай бригадануудай гэшүүдтэ, ажалай болон амаралтын лагерьнуудта хүдэлэгшэдтэ үнэтэй бэлэгүүд үгтэдэг.

Гадна партиин райком предприяти, ажахынуудай, һургуулинуудай партийна организацинуудтай саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Элдэб семинарнууд үнгэргэгдэжэ, секретарьнарай тоосоон шагнагдана. Мүн һайнаар хүдэлдэг партийна организацинуудай дүй дүршэл тарааха талаар ехэ юумэн хэгдэдэг. Жэшээлхэдэ, 1989 оной апрель һарада партиин райкомой бюро дээрэ Оёорой совхозой партком, болон эндэхи дунда һургуулиин партийна организаци һургуулиин реформо бэелүүлхэ талаар юу хэжэ байһан тухайгаа тоосоһон байна. Энэ жэлдэ районой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша К. Д. Лумбуновагай тоосоон түсэблэгдэнхэй. Хоорондоо нягта холбоотойгоор ажалладаг республикынгаа эрхим ажахынууд болон һургуулинуудай дүй дүршэлтэй багшанарай коллективүүдые танилсуулхые оролдодогбди. Үнгэрһэн жэлдэ манай районой делегаци Мухар-Шэбэрэй, Новоильинскын, Удинск һургуулинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаа.

Эдэ бүгэдын ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ юу түйлаа гээшэбибди? Жэшээлхэдэ, энэ үе соо Доодо Торидо, Доодо Үшөөтэйдэ, Цагатада һургуули ашаглалгада үгтөө. Тиихэдэ Дээдэ Бургалтайн, Борьёогой, Зэлтэрын һургуулинуудта залгалаа баригдажа, үргэдхэгдөө. Армагай, Булагай һургуулинуудые бариха проект бэлэн болгогдожо байна. Дээдэ Ёнхор, Тасархай, Бага Нарин болон бусад бага һууринуудта хүүгэдэй саад, ясли нээгдээ. Түлбэригүйгөөр һургуулинуудта шэнэ 14 трактор, 9 автомобиль, элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүдые, материалнуудые абажа үгэхэ мүнгэн үгтөө. Бүхыдөө 270 һурагшадай хүдэлхэ газар бии болгогдонхой. Дунда бүхы һургуулинуудта һуралсалай мастерскойнууд, машиноведениин 17 кабинет бии. Тиихэдэ район соо ажалай болон амаралтын 24 лагерь хүдэлнэ.

Районой ажахынуудта бодото туһаламжа үзүүлэгдэнэ. 22 һургуулинуудай ателье-мастерской соо арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан бүтээгдэжэ худалдагдана, һургуулиин һурагшад огородой эдеэ, тэжээлэй ургамал ургуулна, залуу мал харууһална. Мүнөө үедэ һурагшад 100 элдэб түхэлэй юумэ бүтээжэ, районойнгоо зондо худалдана. Үнгэрһэн жэлдэ бүхыдөө 30.814 түхэригэй продукци бүтээгдээ гэхэ гү, али тэрэнэй хахадынь зондо худалдагдаа, нүгөө хахадынь һургуулинуудта өөһэдтэнь үлөө.

Һурагшадай зунай амаралтын үедэ тэдэнэй хүсөөр жэл бүри 800—900 мянган түхэригэй ажал хэгдэнэ. Һурагшадай олон бригада, звенонууд эсэсэй дүнгөөр хүдэлжэ, салингаа ажалдаа яажа хабаадаһаараа абана. 1989 ондо дунда һургуули дүүргэһэн 379 һурагшадай 166-ниинь түрэл нютагтаа үлэжэ, олонхинь һургуулида абаһан мэргэжэлээрээ хүдэлнэ. Тэдэнэй тоодо механизаторнууд, һаалишад, хонишод, оёдолшод, наймаалагшад бии. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь Е. М. Михаханов) һүүлэй хоёр жэл соо Инзагатын дунда һургуули (директорынь В. Д. Дамбинимаев) дүүргэгшэдэй нютагтаа үлэһэнэй ашаар хонишодоор гүйсэд хангагдана.

Мүнөө үедэ базова предприяти бүхэн һургуулинуудтай удаан болзорой хэлсээ баталанхай. Зарим ажахынууд 2—3 һургуулинуудтай иимэ хэлсээ баталанхай. Жэшээнь, Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаһанай фабрика үйлэдбэриингөө үлэгдэлнүүдые Доодо-Ториин дунда һургуулида үгэдэг юм. Эндэ Л. Н. Чупошевой хүтэлбэри доро һурагшадай кооператив-мастерской байгуулагданхай. Һурагшад спортивна, хүүгэдэй хубсаһа оёжо, тэрэнээ магазинда абаашажа худалдана.

Борьёогой совхоз Белоозёрско һургуули хоёрой хоорондо нягта холбоон байгуулагданхай. РСФСР-эй арадай депутадта кандидат, совхозой директор М. А. Спасов һургуулида ходо өөрөө ерэжэ, һургуулиин байдалтай танилсажа, туһалжа байдаг. Эндэхи һурагшадые ажалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ совхоз ехэ анхарал табина гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Үнгэрһэн жэлдэ совхоз хэдэн мянгаад хониной арһа элдүүлээд, һургуулида үгэһэн байна. М. В. Куриловагай хүтэлбэрилдэг һурагшадай мастерской энэ арһаар хүүгэдэй, ехэ хүнүүдэй дэгэлнүүдые, хантааз оёно.

Гадна ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд С. М. Филиппов, В. А. Минтасов, А. Ц. Идамжапов, В. Б. Цыбиков, Д. Ж. Аюшеев, Д. Д. Будаев болон бусад һургуулинуудта али болохоор туһалхые оролдодог зон юм. М. А. Спасов, С. И. Филиппов хоёр «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай. Һурагшадые ажалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгэй һайжаржа байһанда, районой арадай эрдэм һуралсалай таһагые даагша К. Д. Лумбуновагай, ажалай, һуралсалай талаар инспектор Т. П. Заиграевагай оролдолго ехэ.

Энэ шухала хэрэгтэ зарим тэды алхамууд хэгдээ гээшэ. Багшанарай коллективүүд саашадаашье энэ талаар улам һайнаар хүдэлхэ хүсэл эрмэлзэлтэй. Гэбэшье элдэб шалтагаанһаа боложо, зарим нэгэнэй хүсэл бэелүүлэгдэнэгүй. Материально-техническэ үндэһэ һууринь ехэ муу ха юм.

Тиигэбэшье колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, партийна организацинуудай секретарьнарые һургуулиин ажабайдалда анхардаг болгоһомнай тон шухала гэжэ тоолонобди.

В. ХАНДУЕВ,
КПСС-эй Зэдын райкомой секретарь.

Үзэл сурталай хүдэлмэри

ҺУНГАГШАДАЙ КЛУБ УРИНА

Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой соёлой байшан соо һунгагшадай клуб эмхидхэгдэнхэй. Энэ клубай хүдэлмэриие тус заводой профсоюзай эмхиин библиотекые даагша Марина Бурлакова хүтэлбэрилэн эмхидхэдэг юм. Тэрэ наймадахи жэлээ эндэ хүдэлжэ байнхай.

— Һунгагшадай клубай хүдэлмэриин түсэбые хараалан табилгада заводой парткомой секретариин орлогшо Тамара Максимовна Матвеева туһаламжа ехээр үзүүлдэг юм, — гэжэ нүхэр Бурлакова хөөрэнэ. — «Соведүүд — арадай засаг мүн» гэһэн выставкэ эмхидхэхэдэмнай, тэрэ хабаадалсаа гээшэ. Мүнөө үедэ нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудтай танилсуулхын тула ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана. Энээниие саг болзортонь хэхын түлөө оролдонол гээшэбди.

Һунгагшадай клубта орожо ерэхэдэ, «Арадай депутадуудта кандидадууд» гэһэн томо стенд анхарал татаадхина. Эндэ һунгуулиин Ивалгын территориальна 806-дахи, һунгуулиин Железнодорожно национально-территориальна 91-дэхи округуудһаа РСФСР-эй арадай депутадуудта кандидадуудай, һунгуулиин Брянска 95-дахи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудай, мүн арадай депутадуудай Загарайн районно Соведэй, арадай депутадуудай Шэнэ-Бэрээнэй сельскэ Соведэй арадай депутадуудта кандидадуудай ажалайнь намтартай, һунгуулиин урда тээхи программатай танилсажа болоно. Гадна РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй Конституцинууд, РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай, мүн РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай һунгалта тухай Хуулинууд эндэ табяатай.

Недели бүхэнэй гарагай табанда нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудтай уулзалганууд һонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Арадай депутадуудай Загарайн районно Соведэй арадай депутадта кандидадууд нүхэд Упхановтай, Зарубинатай, Шэнэ-Бэрээнэй сельскэ Соведэй арадай депутадта кандидадууд Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой хүдэлмэришэд нүхэд Зубакинтай, Манзуровтай, Петровтой болон цехэй начальник Матвеевтэй үнгэргэгдэһэн уулзалганууд дээрэ нютагайхидынь заһаа үгэхэдөө, оршон тойронхи байгаали хамгаалха, һуурин соогоо ариг сэбэрые сахиха, илангаяа һууринай үйлсэнүүдээр тарадаг утаа уняарые үгы болгохо, заводой ЖКО-гой хүдэлмэриие һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаха тухай онсо тэмдэглэһэн байха юм. Гадна больницада, һургуулида, магазинуудта, уһаар дулаасуулагдадаг байрын гэрнүүдтэ тон хүйтэн, зунай үедэ заһабарилгын хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулагданагүй гэжэ онсологдоо. Тиин арадай депутадай үүргые дээшэлүүлхэ тухай һонирхолтой хөөрэлдөөн болоһон байна. Энэ асуудалаар байгша һарын эхээр һунгагшад «түхэреэн столдо» уригдажа, һанамжануудаараа хубаалдаа юм.

Һунгагшадай клубай эдэбхитэд залуу һунгагшадтай уулзалгануудые үнгэргэнэ. Соёлой байшангые даагша Т. Н. Казанцева, библиотекарь О. А. Ермакова гэгшэд залуу һунгагшадые РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Конституцинуудтай, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудай ажалай намтартай, программатай танилсуулна.

Һунгагшадай клубта ерэгшэд шэнэ номуудтай, журналнуудтай, газетэнүүдтэй танилсаха, уран һайханай кружогуудай хүдэлмэридэ хабаадаха, һонирхолтой кинофильмнүүдые хараха арга боломжотой юм.

—Һунгагша бүхэнэй табиһан асуудалнуудта харюу үгэхын тула арадай депутадта кандидадуудшье, бидэнэршье оролдонобди. Мүн үзэл сурталай хүдэлмэри эрхилэгшэдтэ туһаламжа болохоор материалнуудые суглуулнабди. Ушар юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ һунгуулиин урда тээхи идхалгын хүдэлмэри түлэг дундаа ха юм,— гэжэ М. Бурлакова хөөрөөгөө түгэсхөө һэн.

С. РИНЧИНОВ.

ХҮНДЭЛЭН ЁҺОЛБО

Партиин ветерануудые хүндэлэн ёһололгын баярай үдэшэ локомотив-вагон заһабарилгын заводто болобо. Эгсэ 50 жэлэй саана С. Г. Спектор, Е. Н. Синицын партиин гэшүүнээр абтаһан байна. Эдэ он жэлнүүдэй туршада үнэн сэхээр хүдэлжэ, коммунистын нэрэ дээрэ үргэжэ ябаа. Тэрэ хоёрой ажалай намтар адли юм. Тэдэнэр 50 жэлэй саана эндэ хүдэлхөөэ ерэһэн байна. Юрын хүдэлмэришэһөө эхилээд, цехэй начальнигууд болотороо ургаа. Мүнөө тэдэнэр наһанайнгаа амаралтада гаранхай. Тингэбэшье шадаха зэргээрээ түрэл заводтоо туһална. Жэшээнь, Е. Н. Синицын вагон бүридхэлгын цехтэ ажаллана.

Заводой парткомой секретарь А. Я. Пиядин үгэ хэлэжэ, партиин ветерануудые коллективэй зүгһөө амаршалаад, «50 жэл соо партиин зэргэдэ» гэһэн тэмдэг тэдэнэртэ барюулаа. КПСС-эй гэшүүнэй билет тэдэнэрэй гарһаа абаһан залуу коммунистнуудта энэ үдэшэ удаан һанагдаха байха. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, вагон заһабарилгын цехэй шэрдэгшэ Л. В. Хинхаева, уһаар, дулаагаар хангалгын цехэй начальнигай орлогшо А. С. Орлов гэгшэд болоно.

Т. ГРИГОРЬЕВА.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Нооһо угаалгын үйлэдбэри нарин сэмбын комбинадай эгээл ашаг олзо ехэтэй подразделенинүүдэй нэгэн юм. Нооһо илгалгын, нооһо угааража хатаадаг, түүхэй эдэй цехүүд тус үйлэдбэриин бүридэлдэ ородог байна. Республикын, мүн хүршэ областьнуудай хүдөө ажахынуудһаа асарагдаһан нооһон элдэб шэрэ, будагһаа, ооһор, утаһанһаа гэхэ мэтэ зүйлнүүдһээ сэбэрлэгдэжэ, угаагдажа, хүбэн сагаан болодог юм. Гурбан дабхар байшан соо тус үйлэдбэриин цехүүд оршоно. Нооһо сорт сортоорнь илгадаг цех хүндэ участогуудай тоодо ороно. Тиин эгээл дүршэл шадабаритай хүдэлмэрилэгшэд эндэ ажалладаг байна. Колхоз, совхозуудһаа, гадаадаһаа асарагдаһан нооһо тэдэнэр илгадаг юм.

Хериин гүрэнүүдһээ эльгээгдэһэн нооһо Д. З. Савенкын хүтэлбэрилдэг бригада илгэнэ.

НООҺО ИЛГАГШАД

Энэ коллектив үнгэрһэн жэлэй туршада бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ, цех дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хэдэн удаа шалгаржа гараа һэн. Байгша оной эхинһээшье мүн лэ урагшатай ажаллана. Январиин түсэбэй ёһоор 815 тонно нооһо илгаха ёһотой аад, үнэн дээрээ түсэбөө 700 килограммаар үлүүлһэн байха юм. Сэбэр утаһанай гараса 97 процентдэ хүргэхэ түсэбтэй һэн. Харин бодото дээрээ тэрэнээ 1,7 процентээр үлүүлжэ шадаа. Үнгэрһэн һарын туршада бүхыдөө 241,7 мянган түхэригэй товарна продукци түсэбһөө гадуур гаргаһан байна. Мүн январиин дүнгүүдээр бригадын 15 гэшүүдтэ «шанарай талаар эрхимлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

— Нооһо илгадаг бригадануудые томодхожо, блок болгоһониинь ехэ ашаг үрэтэй байгаа. Нэгэ блогой бүридэлдэ табан бригада ородог юм. Анхан бэе бэеһээ дулдыдангүй хүдэлхэдөө бригаданууд продукциин шанарта бэлай ехээр анхардаггүй һэн. Харин мүнөө эсэсэй дүнгүүдэй түлөө адли харюусалгатайгаар хүдэлдэг болоходонь ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлэгдээ. Бригада бүхэн халаанай туршада 4,5 тонно нооһо илгаха түсэбөө заабол дүүргэхые оролдоно. Гүрэнэй тушаан абалгын албанайхид урданайхиһаа һураггүй багаар продукци голодоһондо оруулна,—гэжэ бригадир Д. З. Савенко хөөрэнэ.

Гүрэнэй тушаан абалгын албанай, техническэ хиналтын таһагай хүдэлмэрилэгшэд комбинадта асарагдаһан нооһоной шанарта эрилтээ шангадхажа, нариниаар шалгадаг болоо. Республикын колхоз, совхозуудаар ябажа, комбинадай хүдэлмэрилэгшэд мэргэжэлтэдэй, хонишодой дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулна. Энээнэй ашаар элдэб шэрэ, будагтай, ооһор үртэһэтэй нооһо тэдэнэр үнгэрэгшэ жэл багаар тушаагаа.

Һайн шанартайгаар нооһо илгадаг хүдэлмэрилэгшэд ёһотоор урмашуулагдажа эхилээ. Продукциин шанар һайжаруулгада энэнь ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэн байна. Цехэй партийна организациин секретарь Б. Э. Аюшеевагай хэлэһэнэй ёһоор тэдэнэрэй продукци хэрэглэгшэдһээ томдолнуудай орохо, яла түлэхэ ушарнууд урда жэлэйхиһээ 10 дахин бага болгогдоһон, комбинадай ашаг олзо абалга дээшэлүүлэгдэһэн байха юм.

Тэдэнэрэй хажууда А. И. Ильинагай хүтэлбэрилдэг блогойхид ажаллана. Энэ блогой коллектив колхоз, совхозуудһаа асарагдаһан нооһо илгадаг юм. Байгша оной эхинһээ урагшатайгаар хүдэлжэ, үнгэрһэн һарын түсэбтэ даабариие сүм бэелүүлһэн байна. Сэбэр утаһанай гараса 85 процентдэ хүргэхэ уялга энэ жэлэй эхинһээ абаа. Харин январь соо 98 процентдэ хүргэжэ шадаа.

— Манай коллектив тогтонижонхой юм,— гэжэ блогой бригадир А. П. Ильина хэлэнэ.— Олонхи гэшүүд үнинэй ажаллажа, баян дүршэл шадабаритай болонхой. Манай хүдөө ажахынуудай тушааһан нооһон гол түлэб муу шанартай байдаг. Хариин гүрэнүүдһээ асарагдаһан нооһонтой жэшэхээр бэшэ. Тиимэһээ иимэ нооһо илгахань хүшэр юм. Гэбэшье халаан бүриин даабари дүүргэнэбди.

Бригадын үнинэй гэшүүд Н. Д. Москалёва, Л. А. Вамбуева, М. Громова, А. Ханхаева гэгшэд оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, комбинат соогоо мэдээжэ болонхой. Хүдэлхэеэ ерэһэн залуу басагадые тэдэнэр һурган хүмүүжүүлдэг. Бригадир А. П. Ильинагай ажалай һургуули гарагшад эндэ нилээд олон юм. Тэрэ «Буряадай АССР-эй һурган хүмүүжүүлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Тэдэнэр ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Цехэй ажалша коллективэй соведэй, профкомой гэшүүнээр олонхинь һунгагданхай. Эхэнэрнүүдэй соведэй үнгэргэдэг хэмжээ ябуулганууд­та мүн лэ хабаадалсана. Тус цехэй ажалша коллективэй соведэй түрүүлэгшэ Г. Мошкинагай мэдүүлһэнэй ёһоор тэдэнэр ниитынгээ даабаридаа харюусалгатайгаар хандажа, заабол дүүргэһэн байдаг. Иимэ шанга эрилтэтэйгээр хүдэлдэг энэ бригадада ажалай журам хазагайруулха ушарнууд үнинэй үзэгдэхэеэ болинхой.

Мүнөө нооһо илгагшад түсэбтэ даабаряа, абаһан социалис уялгануудаа сүм дүүргэхын тула мүрысөө дэлгэрүүлэн үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: нооһо илгалгын цех соо; хинагшад В. А. Григорьева, Е. П. Андреева; бригадир Д. З. Савенко.

В. ГАРМАЕВАЙ фото-зурагууд.

ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАҺААР

Заһабарилгын -механическа заводой коллектив Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай түрүүшүүлэй тоодо ородог юм. Тус заводой хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэй туршада хэдэн удаа социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан байха юм. Кузнечнэ, шудхалгын цехүүдэй коллективүүд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдээр комбинат дотор дэлгэрһэн ажалай урилдаанда түрүүлжэ, дамжуулгын вымпелээр, мүнгэн шангаар урмашуулагдаба.

Мастер Ю. Г. Акимовай хүтэлбэрилдэг участогай коллектив, хүдэлмэришэд В. И. Гильденберг, С. И. Зитев, Г. Н. Корыпов гэгшэд заводой түйлаһан амжалтада горитой хубита оруулаа. Ажалай эдэ түрүүшүүл байгша оной мартын тоосоогоор хүдэлнэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа заводой коллектив социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн, үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллажа байна.

Н. ДОРЖИЕВА.

ТУЙЛАҺАНАА АРЬБАДХАН...

Үнгэрэгшэ жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэһэн Онохойн модоной комбинадай 2-дохи доодо складай коллектив түйлаһанаа арьбадхан, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, байгша оной түрүүшын һарын даабариие сүм бэелүүлээ.

Эндэхи бригаданууд ажахын тоосооной гурим үйлэдбэридөө нэбтэрүүлжэ, эсэсэй үндэр дүнгүүдые түйлаха гэжэ оролдоно. Тиин үсөөн хүнэй хабаадалгатайгаар хүдэлжэ, халаан бүриин даабари дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, В. И. Денисовэй хүтэлбэрилдэг модо хэмжүүрлэн тайрагшадай, А. В. Мороковой шпал тайрагшадай, Г. Г. Ивановой модон хайрсаг бүтээгшэдэй бригаданууд үнгэрһэн һарын туршада бусадһаа бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, мүрысөөндэ түрүүлээ. ПЛХ түхэлэй линиин оператор В. К. Леонов, рамщик А. А. Рожков, С. В. Филатов, А. Н. Андриянов болон бусад олоной дундаһаа шалгарна.

Л. ВИЛЬМОВА.

АЖАЛДАА А… АХА ДҮ…

Саяан уулын хормойдо оршодог «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-һубагай отделенидэ Иннокентий Дамбаевич Малановые Хоймор нютагта ехэ багагүй танидаг, хүндэлдэг гээшэ. Тэрэ нүхэрнай колхозой түрүүшүүлэй тоодо ороһоор үнинэй. Ажалайнь намтар түрэл колхозойнгоо түүхэтэй таһаршагүй холбоотой юм. Хоймор нютагта түрүүшын артелиин эмхидхэгдэхэдэ, Иннокентиин эхэ, эсэгэ тус ажахын гэшүүдээр ороһон байгаа. Уран гартай, модошо дархан алдартай эсэгэнь артельдэ тэргэ, шарга, модон борной, анзаһа, аса, тармуурнуудые хэдэг, заһадаг һэн ха. Харин тиихэдэ эхэнь мал адуулагшааршье, һаалишанааршье хүдэлжэ, эрхим ажалаараа олоной дунда суурхадаг байһан юм.

Хара багаһаа гарай элдэб ажалда дүршэлтэй болоһон Кеша хүбүүндэ эсэгынь һургаал ехэ туһатай байгаа даа. Арбан гурбан наһатайдаа морин анзаһаар газар хахалжа, борнойлжо эхилһэн юм. Зунай сагта морин косилкаар үбһэ сабшагша һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ И. Д. Малановай хэзээ гүй ажалынь үгы шахуу бэлэй. Дайнай һүүлдэхи амгалан сагта Иннокентий Дамбаевич үбэлдөө модошо дарханаар, зундаа үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилэгшөөр ажалладаг байгаа.

1980-яад онһоо И. Д. Маланов Халбантан гэжэ сабшалан даажа абаһан байгаа. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг звено эндэһээ 1300—1500 центнер һайн шанартай үбһэ хуряажа абадаг гэжэ суутай. Звенодонь Толтойн дунда һургуулиин, үйлэдбэриин бригадын гэшүүд, мүн зунай үедэ ажахыда туһалхаяа ерэһэн студентнэр гол түлэб хүдэлһэн юм. Иннокентий Дамбаевич залуушуулые дахуулжа, ажалыень зохидоор эмхидхэдэг байгаа. Өөрөө тэдэнэйнгээ хажуурнуудыень дабтаад, хододоо бүрин бүтэн байлгадаг. Иигэжэ оролдоходонь, ажалынь урагшатай ябана ха юм. Звенодонь жэл бүри 1000 центнер үбһэ хуряаха даабари үгтэнэ. И. Д. Молонов сабшалангаа һайжаруулха, тэрэнэй дээрэ наг шэбхэ гаргажа тарааха, модо шулуунһаа сэбэрлэхэ хүдэлмэри эмхидхэжэ, өөрөө ударидадаг заншалтай. Иигэжэ оролдоһонойнгоо ашаар мүнөө мянга гаран центнер үбһэ абадаг болонхой гээшэ. Иннокентий Дамбаевич арбаад жэл соо Хойморой намаг дээрэ үбһэ хуряадаг звеное даагшаар ажаллажа ябаха үедөө хабар, зунай һарануудта колхозойнгоо теплична комплексдо ажаллажа, үгэрэ хуряалгада хабаадаха сагаа олодог юм. Үдэшэ, үглөөниинь теплицэдэ хүдэлөөд, үдэрынь үбһэ хуряалгада гарадаг заншалтай. Нэгэ ажалаа хараад һуудаггүй хүн юм, хэһэн хүдэлмэринь ходоодоо һайн шанартай байдаг.

Иннокентий Дамбаевич үнгэрһэн жэлдэ наһанайнгаа амаралтада гараашье һаа, гэртээ һуудаггүй. Мүнөө тэрэ малай фермэ дээрэ модошо дарханаар хүдэлнэ.

Дүршэл ехэтэй Иннокентий Дармаевичай дүй дүршэл миинтэ үлөөгүй, тэрэнэй дүү хүбүүн Владимир Дамбаевич зургаадахи разрядай модошо дархан болонхой. Владимир бага наһанһаа ахаяа дахажа ажалай

Совет…

ТБИЛИСИ. Абхазида хадын Мимта горхон дээрэхи гидростанци 50 шахуу жэл үнгэрһэн хойно дахин хүдэлдэг болоо юм. Энэ багахан ГЭС-эй үйлэдбэрилһэн электрын элшэ хүсэн дүтэ шадарай хэдэн тосхонуудые ба аяншалгын комплексые хангахада хүрэнэ. ГЭС-ые шэнэдхэн заһахада, тэрэнэй хүсэн хоёр дахин ехэ болоһон байгаа. Мүнөө үедэ республикада 40-өөд багахан ГЭС-үүд һэргээн шэнэдхэгдэнэ, шэнэ ГЭС-үүд түргөөр баригдажа байнхай. Ойрын сагта хадын түргэн урадхалтай гол горход дээрэ баригдахаар түсэблэгдэһэн 250 багахан станцинуудай элшэ хүсэн республикын элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдэй 15 процентнь болохоор багсаамжалагдана. Ехэ хүсэтэй ГЭС-үүдһээ тэдэнэр юугээрээ илгарнаб гэхэдэ, байгаалида хохидол үзүүлхэгүй, тэдэниие һураггүй түргөөр барижа болохо юм.

БИРОБИДЖАН. Нёдондо жэлэй эсэстэ Москвада еврей бүлгэмүүдэй болон эмхинүүдэй түрүүшын бүхэсоюзна съезд дээрэ эхилһэн хөөрэлдөөе еврей соёл болбосоролой түлөөлэгшэдэй «түхэреэн стол» үргэлжэлүүлбэ. Тэрэ Биробиджанда үнгэргэгдөө. Украинын, Прибалтикын, Ураалай, Сибириин ба Алас Дурна хизаарай түлөөлэгшэд тэндэ суглараһан байгаа. Интернациональна хүмүүжүүлгын ба харилсаанай, нацинууд хоорондын харилсаануудай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

ГУРЬЕВ. Эндэхи областной соведэй депутадууд байгаали бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ ашаг үрэтэй арга оньһо зохёогоо юм. Байгаалиин баялигуудые хэрэглэһэнэй, оршон тойронхи дайдые бузарлаһанай түлөө түлбэриин ниитэ нэгэн нормо областиин бүхы нэгэдэлнүүдтэ, предприятинууд

…дай кандидадууд

…ҺҮНГАГШАДАЙ НАЙДАЛ

дэ Железнодорожно районой диагностическа түб байгуулагдаха хараатай.

Энэ врач институт дүүргээд, хүдэлжэ эхилһэн сагһаа хойшо мүнөө болотор ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Партийна организациин секретаряар ,райсоведэй гүйсэдкомой гэшүүнээр, КПСС-эй райкомой гэшүүнээр, арадай депутадуудай Железнодорожно райсоведэй депутадаар нэгэтэ бэшэ һунгагдаһан байна.

Гол хүдэлмэритээ хамта эдэ бүхы үүргэ, харюусалга бэедээ даажа, тэдээндэ анхаралтайгаар хандажа, илангаяа зониие медицинскэ талаһаа хангалга һайжаруулха талаар эсэшэ сусашагүйгөөр оролдодог байха. юм. Тиимэ хадань Железнодорожно районой һунгуулиин 15-дахи округой һунгагшад врач Светлана Вацлавовна Шавыринае горсоведэй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

…ГШАА ҺАНААТАЙ ХҮН

Дашидоржо Цыренжапович Цыренжаповай бүлэдэ түрүүшын хүбүүн гаража, эхэ эсэгэ хоёроо баясуулаа һэн. «Хүбүүмни хүнэй зэргэдэ хүн болог» гээд эсэгэнь түрэһэн үриингөө һайн һайхан хуби заяае уридшалан таажа, шэбшэһэнниинь тэрэл һааб даа. Эсэгынь энэ һайхан һанал бодол мүнөө хүсэлдэнхэй гээд хэлэхэдэ, алдуу болохогүй.

Базаржап бага наһанһаа эмшэн болохоб гэжэ шэбшэдэг

байгаа. Тиихэдээ юундэшьеб даа, заал һаа хүүгэдэй врач болохые хүсэдэг һэн. Тиин Томскын мединститудай педиатрическа факультедтэ һураа.

— Үхибүүд гээшэмнай манай ерээдүй ха юм даа. Тиигээдшье, республикадамнай тэрэ үедэ хүүгэдэй врачнууд ехэ үсөөн һэн, үхибүүдэй үбшэншье дэлгэрэнги байгаа.— гээд Базаржап Дашидоржиевич мүнөө хөөрэнэ. —1971 ондо институдаа дүүргээд Загарайн райондо хүдэлхэеэ эльгээгдээ һэм. Тэндэ гурбан жэлдэ ажаллахадаа, һайн дүршэл абааб гэжэ һанагшаб. Теэд хүн бүхэн хаанашье ябаа һаа, түрэһэн тоонтоёо ходо һанажа, дурсажа ябадаг, бусажа ерэхэ хүсэлтэй байдаг ха юм. Бишье 1974 ондо Хэжэнгээ ерээ һэм. Тэрэ гэһээр эндээ хүдэлнэб.

Тэрэ гэһээр үнгэрһэн арбан зургаан жэл соо Базаржап Дашидоржиевич Цыренжапов нютагайнгаа зоной, илангаяа үхибүүдэй элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Энэ сагай хугасаа соо тэрэ хэды олон хүүгэдые эмшэлээб, хэды олон эхэнүүд тэрээндэ үнэн зүрхэнһөө баярые хүргөөб! Тооложо барахаар бэшэ.

— Ехэ бэрхэ, урид һанаатай хүн гэжэ һанагшаб,— гээд, ветврач С. В. Дондокова хэлэнэ.— Мүнөөшье хоёртойхон хүбүүгээ аргалуулнаб. Хүйтэ, абаа һэн. Һайн боложо байна даа.

Тэрэнэй хэлээшые дэмжэн, гурбан үхибүүдэй эхэ Е-Х. Д. Зундуева өөрынгөө һанамжа хэлээдхинэ:

— Үхибүү хаҥалгатайгаар үзэдэг, маанарта, эхэнүүдтэ, бүхы юумэ зохидоор ойлгуулжа үгэдэг юм. Тиимэһээ үбшэнтэн сэдьхэлээ хананги байдаг.

— Би хонишон хүм. Хүндөөр үбшэлһэн бишыхан хүбүүнтээ Үлзытэһээ ерээб. Саг болзор соонь хэһэн аргын ашаар хүбүүмни бараг боложо байна. Илангаяа Базаржап Дашидоржиевичта баярые хүргэхэ байнаб,— гээд Худанай совхозой хонишон Б. Б. Батуев хөөрөөндэ оролсоно.

— Энэ врачай Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидат болоод байхадань, бидэ ехэ баяртайбди,— гээд тэдэнэр хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, зоной хүндэдэ хүртэхэ гээшэмнай юрын хэрэг бэшэ ха юм. Хүүгэдэй эмшэндэ энэнь илангаяа орёо байхал. Теэд Базаржап Дашидоржиевич эсэшэ сусашагүй ажалаараа, урин налархай зангаараа зондоо хүндэтэй болоһоор үнинэй.

— Гансашье үхибүүдые аргалаад байдаг бэшэ, харин ямаршье хүнэй хандабал, үзэжэ, аргалжа, али болохоор туһалдаг юм. Өөрынгөө ажалые ехэл һайнаар мэдэдэг, диагноз зүбөөр табидаг, ёһотой бэрхэ мэргэжэлтэн гэжэ һанагшаб,— гээд тэрэнтэй суггаа хүдэлдэг медсестра С. Г. Гатапова хөөрэнэ.

Дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүдтэ үшөө юу нэмэлтэйб! Нютагтаа ерэһэн сагһаа хойшо Б. Д. Цыренжапов зоной аргаламжа, илангаяа үхибүүдэй, һайжаруулгада горитойхон хубитаяа оруулаа, шэнэ онол аргануудые хэрэглэдэг болоо. Мүнөө үхибүүдэй хүндөөр үбшэлхэ, наһа бараха ушарнууд нилээд үсөөрөө. Энээндэнь һэргылэмжын тарилга саг болзор соонь хүүлэдэг болоһониинь, һуурин, тосхон бүхэндэ өөрын амбулатори гү, али фельдшерскэ пункт нээлгэһэниинь, район доторойнь бүхы дүнгүүдые һайжаруулаа. Шэнээр баригдажа байһан больницада ороходоо, мүнөө үедэ медицинэдэ хэрэглэгдэдэг болоһон түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, тусхай палатануудые бии болгохо түсэбтэй ябана.

Районой түбэй больницын эмнэлгын талаар ахамад врачай орлогшо, районой ахамад педиатр байһан туладаа тэрэ медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлгэдэ ехэ анхаралаа хандуулдаг, илангаяа үхибүүд ба эхэнүүдэй асуудал шиидхэхые оролдодог юм. Эдэ бүгэдэнь тэрэнэй һунгалтын урда тээхи программа соо тодоор бэшэгдэнхэй. Программа соонь арадай элүүрые хамгаалгын асуудалнуудһаа гадна, оршон тойрон байгаалияа аршалха, һургуули, хүүгэдэй сад-ясли барюулха, залуу үетэнэй дунда хуули буса ябадал гаргалгатай эрид шууд тэмсэхэ гэхэ мэтын асуудалнууд оронхой.

Арад зонойнгоо элүүрые хамгаалгада габьяатай байһанайнгаа түлөө коммунист Б. Д. Цыренжапов үнгэрэгшэ жэлдэ «СССР-эй элүүрые хамгаалгын отличник» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Мүнөө тэрэ һаял дүшэ гаража ябана. Эрэ хүндэ дүшэ наһан дүүрэн жагсаһан, зоригжоһон наһан ха юм. Эгээл энэ үедэ хүн гэшэ ажалайнгаа боожо бахим баридаг, ажабайдалай амта һайнаар танидаг гээшэ. Тиимэһээ нютагаймнай хүбүүн республикынгаа парламентын гэшүүн болоо, манай һанал бодолые бэелүүлжэ шадаха байха гэжэ һанагдана.

Д. ЖУРМИТОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

…РАНУУДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

түрүүлэгшээр хүдэлхэ зуураа энэ хэрэгэй саашадаа һайжархынь тулада горитой ажал хэнэ. Жэшээлхэдэ, саадуудай коллективуудые телефоноор хангаха, Сэлэнгын һалаа дээгүүр хүүргэ барюулха, саад эрхилхэ дуратайшуулай клуб эмхидхэхэ гэхэһээ, эхилээд, нилээд горитой хүдэлмэри бүтээһэн байха юм.

Клубайнь дэргэдэ саад яажа эрхилхэ тусхай курсанууд нээгдэнхэй. БСХИ-гэй болон үрэ жэмэсэй станциин хүдэлмэрилэгшэд ба эрдэмтэд ноябриин 1-һээ май һара хүрэтэр эндэ ерэжэ, лекцинүүдые уншадаг. Эгээ мүнөө үедэ Улаан-Үдэдэмнай хамтын 67 саад эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ дүн хамта 25000 айл бүлэ саад, огород тарина.

Зунай халуун хаһын дүнгөөр саад эрхилхэ дуратайшуулай выставкэ жэл бүхэндэ үнгэргэгдэдэг юм. Эдээн тухай хөөрэхэдэ, бэлэн байна. Харин хайшан гэжэ бүтэнэб, эмхидхэгдэнэб гэжэ бодомжолхо болоо һаа, бүлгэмэй түрүүлэгшын саг, хүсэ шадалшье нилээн гараһан байха.

Орон дотороо саад, огород эрхилэлгэ гээшые хүгжөөхэ, Эдеэ хоолой программа иигэжэ шиидхэлсэхэ-хараатай партиин ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй олон тоото тогтоолнуудай хэды абтаашье һаань, республикымнай нютагай Соведүүд газар даншье багаар таһалжа үгэнэ.

Жэшээлхэдэ, 1989 ондо тэдэнэй зүгһөө гектаршье газар үгтөөгүй гээшэ. Захилнууд тиихэдэнь ямар олон гээшэб! Агропромсоюз, Буркоопсоюз хоёр зоной ургуулһан, тариһан зүйлнүүдые тушаажа абаха талаар ямаршье хэмжээ абанагүй. Тиимэһээ Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн Павел Николаевич Вторушин эдэ бүхы дутагдалнуудые хараадаа абан,

һунгалтын урда тээхи программаяа зохёоһон байна.

— Хэрбээ һунгагшадай намайе Буряадай АССР-эй арадай депутадаар һунгаа һаань, республикынгаа Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ саад эрхилэгшэдэй комитет байгуулхын тула эрид оролдохо һэм. Тиин газар эдлэхэ дуратайшуулые дурэн соонь участогтай болгожо, ажалшадай стол дээрэ овощ, үрэ, жэмэс гэхэ мэтые элбэгжүүлхэ һэм,—гэжэ арадай депутадта кандидат П. Н. Вторушин хөөрэнэ. Эмхидхэхы ба элсүүлхы дадал шадабаряараа хододоо шалгаржа ябаһан Павел Николаевич Вторушин хэрбээ депутат болоо һаа, зоной, бидэнэй найдал харюулха бэлэй.

Ч. БУДАЕВ,
Октябрьска районой ветерануудай соведэй гэшүүн.

УТА НАҺАНАЙ ДАБААНУУД

Жалма Жамцарановна Жамцарано-Пилуновагай 90 наһанай ойдо

Жалма Жамцарановна буряад эхэнэрнүүдэй дундаһаа гараһан түрүүшын багшанарай нэгэн, зүжэг наада табижа, шэнэ совет засагые үгтагшадай түрүү зэргэдэ дабшалсагша болоно. 1926 оной февральһаа КПСС-эй гэшүүндэ кандидат, 1927 оной июльһээ КПСС-эй гэшүүн.

«Хара хирээгэй» хааганһан 1937 он. «Буряад-Монголой Үнэн» газетын хүдөө ажахын таһагые даагшаар хүдэлжэ байһанаа (суг хүдэлдэг гурбан хүдэлмэришэдтэй хамта) 1938 оной январиин 13-да хардалгаар тушаагдажа, арбан жэлээр түрмэдэ хаагдаа. Наһанайнь хани М. М. Пилунов 1898 ондо түрэһэн, 1920 онһоо КПСС-эй гэшүүн, 1937 оной сентябриин 20-до Буркоопсоюзай түрүүлэгшын ажалһаа тушаалгажа түрмэлбэ. Түрэһэн ганса хүбүүн Сэдэбэйнгээ наһа барахадань, байха аргагүй, аяар Зүүн-Хойто зүгэй мүльһэн хүйтэн Магаданай газарта зарса боголой ажалда арбан жэл соо ябаа.

1948 ондо нютагаа бусаад ажаллажа байтараа, 1949 ондо дахин тушаагдажа, Красноярскын хүйтэн хизаарта мүн лэ хүндэ, хара ажал хэхэеэ эльгээгдээ һэн.

КПСС-эй XX съезд. Гүрэн түрынгөө, Коммунис партиингаа урда Ж. Ж. Жамцарано-Пилуновагай ямаршье гэм хээгүй байһаниинь үнэн болоржо элирүүлэгдээ. Тиигэжэ КПСС-эй Шэтын обкомой шиидхэбэреэр Жалма Жамцарановнагай коммунист нэрэнь һэргээн бодхоогдоһон байна. 1961 оной январьһаа тэрэ РСФСР-эй тусхайта пенсионер болоо һэн.

Жалма Жамцарановна 90 наһаяа тэмдэглэхэнь. Һонор ухаатай, тодо хэлэтэй, шанга дуутай, хуушанай багшын заншал алдаагүй, хамаг юумэн хуу эмхитэй, гуримтай байха ёһотой гэжэ оролдожо байдаг хүгшэн мүнөө нютагайнгаа элитэ багша Дугар Мижидонтоноор суг байратай болоод, һуужа байдаг.

Һая ороод гарахадамни:

— Ерэ хүрэхэмни. Октябриин хубисхал, мүнөө боложо байһан хубилган шэнэдхэлгэ үзэхэ жаргалтай байбаб. Наһан соогоо хараһамни, хөөрэжэ барахаар бэшэ. Эндэ богонёор бэшэһэн нэгэ иимэ юумэтэйб»,—гээд өөр тухайгаа ородоор дурдан бэшэһэн дэбтэр һарбайба.

Ж. Ж. Жамцарано-Пилуновагай дурдалгаһаа үкдэһэлһэн хөөрөө укшагшадай анхаралда табинабди.

АШАТА ЭХЫН ҮРГЭМЖӨӨР

Жалма Жамцарановна бодонгууд угай үгытэй Болодой Жамцаранай бүлэдэ Зүтхэлидэ түрөө. Гэртэхиниинь олзо бэдэржэ, ород нютаг Элеэгэй-Адаг ошожо, баяшуулай малшан болоһон байгаа. Буряадууд эсэгыемни «патуг Жамцаран» гэжэ нэрлэдэг һэн гээд дурдана. Хорёод жэлдэ малда ябаһанайнь олзо гушаад хонин, табан үхэр, гурбан морин байгаа. Иигээд малһаа гарахадаа, нютагтаа бэшэ, харин Ага тосхон зөөжэ ошоо һэн. Теэд эндэ ерээд байхадань, олон жэлэй албан татабариинтнай доёмхо үритнай гээд, бүхы малыень ноёд абаа. Уданшьегүй эсэгэнь наһа бараа бэлэй.

Эжынь, Долгор Бадмаевна хоёр басаган хүбүүгээ гансаараа үндылгэхэ баатай болоо һэн. Энэ үедэ эжынь хэһэн ажал тоолошогүй: малай мяха наймаалагшадай улай гаргадаг газарта, ород баяшуулай гэртэхи үдэрэй ажалда хүдэлхэ, гэртээ һуужа арһа элдэхэ, хүдэһэн гутал, даха, бээлэй оёхо. Тиигэһээр үхибүүдынь үндыжэ, эжынгээ ажалда туһалалсажа эхилээ һэн.

Хэды үгытэй байдалтай байбашье Долгор эжынь үхибүүдтээ эрдэм олгохо гэһэн урагшаа һанаатай эхэнэр байһан. Жалма басаганайнгаа найматай болоходо, Агын хоёр классай һургуулида абаашаба.

Һургуулиин ахалагша багшаар Содном-Даша Шагдарон гэжэ түрүү бодолтой хүн хүдэлжэ байгаа. Тэрэ хадаа суута багша Убаша-Цэбэк Онгодоевой аша һэн. Ород үзэгтэ һураха ном Жалмада барюулаад, һургуулиин байшанда орожо, багшатайнь танилсуулаа бэлэй. Багшань залуу хүбүүн Даша-Дондок Банзаракшиин байгаа. Иигээд лэ Жалмэ эрдэмдэ һураха замай түрүүшын богоһо алхаба.

Һургуулидань буряад, ород үхибүүд суггаа һурадаг һэн. Буряад басагад сооһоо класс соогоо гансаараа һэн ха. 1911 ондо Агада городской 4 классай училищи (һүүлдэнь эхин шатын Дээдэ училищи гэжэ нэрлэгдээ) нээгдэбэ. Урдань байһан хоёр классай һургуулиин шабинар эндэ оруулагдахадаа, һургуулиин нэгэдэхи класста абтаба. Жалмашье бахал энэ классай шаби болоо һэн.

Тус һургуулиин инспектороор (директороор) И. М. Овчинников томилогдоо һэн. Тиихэдэ һургуулида ород багшанар олон болоо. Ород хэлэнэй багшаар П. В. Шустор тоо бодолго, черчениин — Власенко, географи, түүхын — С. … лятьев, өөрөө директор физикэ зааба. Эрдэм заахын хажуугаар, басагадые нэхэхэ, гар үзүүрэй гэрэй ажал хэхэ дадалда һургадаг байгаа. Мүн баһа дуун, хүгжэмэй ноото, хатар гүйсэдхэлгэ заадаг һэн ха.

Һургуулидань наада зугаа дэлгээдэг, зүжэг, табидаг, дуу шүлэгэй үдэшэнүүд үнгэргэдэдэг байгаа. Жалма һургуулиингаа амаралтын үедэ зундаа баяшуул, наймаашадай мал адуулдаг, гараар үбһэ сабшадаг болобо.

— Бадмаевна, яажашье һаань басагандаа һургуулиень дүүргүүлэгты. Хожом танаа тэдхэхэ,—гээд һургуулиин инспектор И. М. Овчинников Долгор эжыдэнь хэлэдэг һэн.

Жалма Жамцарановна Агын һургуули 1916 ондо дүүргэбэ. Энэ үедэ дэлхэйн империалис дайн боложо байгаа. Ахань арын хүдэлмэри хэхэеэ сэрэгтэ абтажа, гэр бүлынь нэгэ һайн ажалшан үгы болобо.

Жалма Жамцарановна һургуулиингаа үе тухай, багшанар, эжынгээ оролдолго тухай баяр хүргэжэ дурдана: «Би эжынгээ оролдолгоор, эрдэмдэ дуратайгаар һурааб. Һургуулитай, ород зонтой тосхондо байһамнай туһатай байгаа. Хэды дутамаг, ядуу байдалтайшье һаа, эжымнай ажалша, юумэ хэхэдээ бэрхэ, уран эхэнэр байгаа. Бидэ хүүгэдынь хэзээдэшье ната-нута, соорхой, хахархай хубсаһатай, гэдэһээ үлдэжэ ябаагүйбди».

БАГШЫН АЖАЛ ХҮНДЭТЭЙ

Совет засагай тогтоходо бэелүүлэгдэхэ хэрэгүүдэй түрүүшын нэгэниинь арад зоноо гэгээрүүлхэ, үхибүүдые эрдэмдэ һургаха асуудал болоо һэн.

1918 оной намар Ага тосхондо багшанарые бэлдэхэ хоёр жэлэй курса нээгдэбэ. Курсын һурагшад боложо, Аюр анайн Ананда, Барадин Аюр, Батоин Хандажаб, Линховоин Лёдон, Очирон Жанчиб, Сампилон Сультим, Санжиев Самбо, Цырендашиев Борхондой, Жамцарано Жалма гэгшэд ороо бэлэй.

1920 оной хабар курса дүүргээ. Дүүргэжэ гарагшадай дундаһаа бүхы ами наһаяа багшын ажалда зорюулһан, нэлээнхы буряад арадай дунда хойшодоо суута багшанар болоһон А. А. Аюрзанайн, Л. Л. Линховоин ,Х.-Ж. Батоин болон бусад бии һэн.

Жалма Жамцарановнашье мүн лэ олон шабинартаа хүндэтэй, элитэ багша байна. 1920—1925 онуудта Агын аймагай һургуулинуудта багшалаа, 1926—1927 онуудта Селендумын һургуулида хүдэлөө. 1927—1933 онуудтаа совпартһургуулида, монголрабфакта багшаар ажаллаа. 1948—1949 онуудта Хасууртын долоон жэлэй һургуулида багшалга. 1954 онһоо Агын аймагта ажаллаба.

Багша Жалма Жамцарановна үхибүүдтэ ном заахаһаа гадна олониитын дунда гэгээрүүлхы хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулаа. Коммунис үзэл суртал дэлгэрүүлээ, эхэнэрнүүдые ниитын ажал ябуулгада шууд хабаадаха дадалда һургаа, байдал һуудалдаа болбосон заншалтай болохые заагаа.

Багшын ажал бэлэн бэшэ. Илангаяа хорёод — гушаад онуудай үедэ. Һургуулиин хэрэгсэлэй хамаг юумэн дуталдаха, ном дэбтэр хомор байха. Гэртэхин үхибүүдтээ ном үзүүлхэ, эрдэмдэ һургахын түлөө оролдодоггүй байгаа. Багшын байдал, мүн салин бага һэн. Хэды иимэ бэрхэшээлнүүдэй ушардаг байгаашье һаань, социалис байдал байгуулхын түлөө эрмэлзэл, хүсэл тэрэ үеын багшанарай сэдьхэлдэ ехэ байгаа. Энэл коммунис үзэл бодолойнгоо хүсөөр урагшаа жудхэн ябадаг саг һэн.

Жалма Жамцарановна хорёод онуудта багшалжа ябахадаа, багшынгаа ажалай түлөө мал, малай мяха, талха абадаг һэн. Буд, хубсаһа, гутал абахын тулада малаа тушаажа, мүнгэн болгохо аргатай бэлэй. Тиихэдээ амидын шэгнүүрээр малай нэгэ пүүдынь түхэриг таби мүнгэтэ һэн. Багша хүнэй хүдөө зоной дунда ябажа, соёл болбосоролой хүдэлмэри ябуулха унаан бэлэн байха бэшэ даа. Олдоһон лэ аргаар — морин һаань, морёор, тэмээн һаань тэмээгээр, үгы һаа, ябагаар ябаад лэ ажалаа, уялгаяа дүүргэдэг байгаа. Шэнэ үзэл бодол нэбтэрүүлжэ, шэнэ ажабайдал тогтоохо хэрэгтэ зүжэг наада харуулха гээшэ аргагүй ехэ удха шанартай болоһон байгаа.

«БҮГЭДӨӨРӨӨ ЕРЭҺЭНТНАЙ ҺАЙХАН ЛЭ!»

Агада, Хоридо, Эрхүүдэ, Боохондо, Эхирэдтэ гээд лэ бүхы буряад нютагуудта шэнэ ёһоной зүжэг наадан дэлгэрээ һэн .Ага тосхондо хоёр жэлэй багшанарай курсада һуража байһан шабинар, тэндэ зааһан багшанар, нютагай залуушуултай хамта зүжэг наада үргэнөөр харуулжа эхилээ. Чеховэй, Крыловэй багахан зохёолнуудые, урдэнь табигдадаг байһан «Хаарташан» гэжэ багша Ч.-Л. Базароной зохёолые зүжэг болгоһон байгаа. Б. Ж. Очиров гэжэ багша Чеховэй «Хирург» гэжэ сценэ буряадшалһан байна. Тиихэдэ курсын багша Б. Барадин хэдэн зүжэгүүдые бэшэбэ: «Жэгдэн Зоригтуева», «Чойжид хатан» (1919), «Ехэ үдаган абжаа» (1921). Наада табиха хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргаһан хүн гэхэдэ, Агын һургуулиин багша Д.-Р. Намжилон байгаа. Тэрэ олон зүжэгүүдые өөрөөшье бэшээ.

Зүжэг наадахын урда уласхоорондын байдал, мүнөө үеын зорилгонууд, нютагай һонин тухай хөөрэлдөөнүүд хэгдэдэг байгаа. Мүн баһа Д.-Р. Намжилоной бэшэһэн дуун гүйсэдхэгдэдэг һэн:

Бүрэнхы һүниин наадаанда
Бүгэдөөрөө ерэһэнтнай
һайхан!
Бүгэдэ таанарай һонорто
Бүжэг наада табихамнай!
Бүжэг наадан гээшэмкай
Бүгэдын байдалай
шэнжэтэйл!
Бүгэдөөрөө байдалаа
шэнжэжэ
Бүхэхэн изагуураа
мандуулаяа!

Зүжэг соохи нюурнуудые курсын шабинар, залуушуул, эдэбхитэд, багшанар гүйсэдхэдэг байгаа. Жэшээнь, 1919 оной декабриин ярмагай үедэ табигдаһан «Чойжид хатан» гэжэ зүжэгтэ хабаадагшадые тоолобол, һургуулиин багша Болодой Тагар Дамба тайшаа болобо, курсын багша Бабудоржо Гомбоин — хоёрдохи тайшаа Галсанай, Жалма Жамцарано — Чойжид хатанай, Дамдин-Жу Найдано — ород ноёной, фельдшер Ванчик Очиров — нютагай хүндэтэй үбгэнэй рольнуудые наадаһан байна.

Багшанар Жабдал-Даша Мункин, Цыбикжап Балдано гэгшэд мүн лэ оролдосотойгоор хабаададаг байгаа.

Агада табигдадаг байһан зүжэг нааданай эдэбхитэниинь Жалма Жамцарановна байгаа. 1918—1925 онуудта табигдаһан зүжэгүүдэй эхэнэрэй рольнуудые Жалма Жамцарановна гүйсэдхэһэн юм. Чойжид хатан, Эреэхэн удаган гэжэ ехэнүүд зүжэгүүдэй гол рольнуудые шадамараар наадажа гараа.

1925 оной март һарада республикын Соведүүдэй хоёрдохи съездэ суглаагшадта «Ехэ удаган абжаа» гэжэ зүжэг харуулха гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа. Тиихэдэ Агада багшалжа байһан Жалма Жамцарановнае Эреэхэн удаганай роль гүйсэдхэхыень Дээдэ-Үдэ уриһан байгаа. Уряалайнь сахилгаан дохёо соо номо һаадаг, һуршануудые, хуяг абажа ерэхэ гэһэн байгаа. Эдэ хэрэгсэлнүүдые абаад хүрэжэ ерээ һэн. Наадан тэрэ үеын Ажалай ордон соо (мүнөө байгаалиин музей табигдаа).

Түгэсхэлдэ хэлэхэдэ, Жалма Жамцарановна Жамцарано-Пилуновагай — Октябриин социалис хубисхалай түрүүшын үрэжэлтэ элшэ доро урган гараһан буряад эхэнэрнүүдэй элитэ нэгэ түлөөлэгшын ута наһанай дабаануудые дабахадаа, арад зондоо ашата хэрэгүүдые хэһэн габьяань ехэ, үрэжэлтэй.

Ута наһаяа үргэлжэлүүлжэ, уута ехэ һониноо хөөрэжэ һуухыетнай хүсэнэбди.

Ц.-А. ДУГАР-НИМАЕВ,
СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн.

ДУУН БОЛОҺОН НАҺАН

Мүндэлэн шэнэлһэн
соёлоймнай
Мүшэдэй дунда яларма
Одон болоһон,
Абжаа Жалма
Жамцарановна,
Амаршалгымнай хүлеэн
тоггоогыт.
Хүндэлхын ехээр хүндэлжэ,
Хүл дээрээ зогсономди.
Ерэн үүдэеэ дэлибэт,
Ерэн зулаяа дүлэтүүлбэт.
Хэды һайхан Танай хуби
заяан
Хэмжэн дэлхэйгээ эрьеэб!
Хүнэй һайн—мууеш үзөөт,
Хүндэ һайеш үгөөт.
Тэсэшэгүй тэмсэл урдатнай
байгаа,
Тэрээниеш дабажа гараат.
Бүхы түйлаһан дабалтаа
Буряад арадтаа зорюулаат.
Үндэһэн соёлоо
байгуулалсаһан
Үгы мэргэжэлтэдэйнгээ
дунда
Танаа, абжаа, яашагүй
дурдалтай.
Тайзан дээрэ анха түрүүлэн
Талын эхэнэрэй образуудые
Хэды хурсаар зураглажа,
Хэтэ мүнхэдэнь
байгуулаалта!
Арадайтнай алтан санда
«Абжаа удаган» ханхинаса
боолэн,
Абяагаа нэгэтэш
һуладхангүй,
Ашанартаа «мэргэжэлээ»
дамжуулжал байхал.
Жаран хоёр жэл соо
партиин гэшүүн—
Жалма абжаа, Танаймнай
захяа
Соёлымнай улам
хүгжоолсэжэ,
Гэрэл үгэдэг сонхо шэнги
Гэр соомнай гэрэлээ үгэжэл
байхал.
Харин Тамнай, Жалма
абжаа,
Хагдарааб гэжэ һаналтагүй,
Манайнгаа дунда зангаараа
Зуун тээшээ хээлэһэн
замаараа
Зугаа дуугаа татаһан зандаа,
Зуг татаад мандаа:
«Бү гээгдэгты» гээд,
Бүхын татаад шуумайгыт
даа.

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА.
10 II—1990 он.

ТАСС: ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

ДОБРУШ (Гомельскэ область). «Новый путь» совхоз-комбинадай багашуултай хамта тэдэнэрэй төөдэйнэрынь заримдаа эртэ үглөөтүүр хүүгэдэй саадуудта ошолсоно. Саадые даагша Людмила Кодой үүсхэлээр саадта төөдэйнэрэй клуб байгуулагданхай. Багашуулай хойноһоо харууһалхадань эхэнэрнүүд-пенсионернүүд хүмүүжүүлэгшэдтэ сүлөөтэй сагтаа туһалдаг юм. Гэршье төөдэйнэрэй юумэ урлалгын хэшээлнүүдтэ үхибүүд эгээл дуратай байдаг. Уран гартай эхэнэрнүүд угалза хээ оюулжа, юумэ нэхэжэ, пластилинээр энеэдэтэй хөөрхэн ангуудые хэжэ һургана. Харин төөдэйнэрэй ёһотой ээрүүлнүүдые хүүгэдэй саадта асараад, дуулажа байгаад, нооһо ээрэхэдэнь, үхибүүд ехээр хүхидэг.

ТБИЛИСИ. Грузиин Театральна ажал ябуулагшадай холбооной правлениин шиидхэбэрээр Тбилисиин эдир харагшадай театрай ветерануд-актёрнуудай абадаг пенсинүүдтэ нэмэлтэ мүнгэн тогтоогдоо юм. Мүнөө тэдэнэй хүн бүхэниинь һара бүри дүн хамта 300 түхэриг абадаг болохонь. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар табан комбинадуудта ажаллажа олдоһон мүнгэнһөө Холбооной жасада энэ зорилгоор хэрэглэгдэхэ мүнгэн ородог болонхой. Тэрээнһээ гадна, пенсионернүүд хэлсээ баталжа һарадаа 70 түхэриг хүрэтэр гонорар абаха аргатай.

МОСКВА. Һаяхан ниислэл хотодо нээгдэһэн номо выставкэ дээрэ Борис Пастернагай бүхы ажабайдал ба зохёохы ажал ябуулга элеэр харуулагдана. Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы дэлхэйн тэмдэглэжэ байһан поэдэй түрэһөөр 100 жэлдэ тэрэнь зорюулагданхай. 200 гаран номууд, журналнууд, альманахнууд экспозицида табигданхай.

УЛААН-ҮДЭ. Буряадай республикын Шулуута һууринда ажаһуудаг Афанасьевтанай бүлэ гансата 8 үхибүүдтэй болоһон юм. Автономито республика доторoo эгээ түрүүшын гэр бүлын түхэлэй хүүгэдэй байшан эндэ эмхидхэгдэнхэй. Хүүгэдэй байшанһаа абаһан үхибүүдые хүмүүжүүлхэдэнь энэ бүлэдэ нютагай леспромхозой хүдэлмэришэд туһална. Тэдэнэртэ мебель абажа үгөө һэн. Барилгын материалнуудаар хангадаг. Нютагай Соведэй шиидхэбэрээр энэ бүлын ажаһууха гэр тусхай проектээр баригдаха юм.

(ТАСС).

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАhАНД

- Эртэ урдын сэсэн мэр... нуудhаа
- Литын тайлбари
- Мэдээжэ дархан... тухай

УГСААТА ЗОНОЙМНАЙ УГАЙ hУРГААЛ

БУРЯАД зон эртэ урда сагhаа хойшо өөрын баян түүхэтэй, уянгата hайхан түрэл хэлэтэй, hайн hайхан ёho заншалаар элбэг баян арад гээшэбди.

Элинсэг хулинсагууднай ямаршье Песталоцци, Коменский, Ушинский гэхэ зэргын эрдэм ехэтэ суута багашанарые хоёр нюдэндөө хараагүй, хоёр шэхэндээ дуулаашьегүй hаа, үри бэеэ тон hайнаар хүмүүжүүлдэг, эрдэм бэшэгтэ hургадаг, хэнhээшье дутуугүй hургаалтайгаар, журамтайгаар хүмүүжүүлдэг байгаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Бурхандаа өөhэдөөшье hүзөөд, үри бэеэшье hүзэглүүлээд, буян нүгэл хоёрые зэргэсүүлжэ, ямар ойлгосотойгоор үхибүүдтээ hургаал заабари хэлэдэг байгаа гээшэб!

Харин мүнөө үеын залуу зон бурхан тэнгэридээ hүзэхэ бэшэ, вождьнортоо шүтэхэ бэшэ, Коммунис партидаа найдаха бэшэ, эхэ, эсэгээ хүндэлхэ бэшэ, багшанартаа этигэхэ бэшэ хадаа «нангин» гэжэ сахиха юумэгүй, үг гарбалаа, ёho заншалаа, түрэл хэлээ мэдэхэгүй, тоохогүй хүнүүд ургажа байна ха юм.

Ажабайдалаймнай бүхы дутуу дунданууд, хэлтыхэ, доходонтохо үе сагууд эндэhээл эхилнэ гэжэ hанахаар юм.

Манай буряад арад гээшэ үри бэеэ хүмүүжүүлхэ талаар аргагүй сэсэн мэргэн hургаалай ёho заншалтай, дүй дүршэлтэй байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Үхибүүнэйнгээ хүлөө шоройдожо, хэлэндэ орсодүйhөөнь, хүнэй хэлэ ойлгодог болоhон үе сагhаань эхилжэ, эхэ, эсэгэ иимэ hургаал, захяа заабари хэлэдэг байгаа:

Үглөөгүүр hэреэд, унтаридаа бү хэбтэ, hэрибэл — бодо. Унтаряа гансата заhа. Үлэн шээhээ шээ. Нюур гараа угаа. (Эмхи гуримда hургана. Бэеын элүүр энхэ тухай заана).

Галаа түли. Сайгаа шана.

Тахилаа үргэ. Бурхандаа мүргэ. Сайгаа галдаа үргэ. Газаа гаража, сайгаараа орон дэлхэйдээ, орон нютагтаа сэржэм үргэ, (hайхан сэдьхэл сэдьхэжэ, «бил hайн ябаhууб гэжэ гү, али миниил үри бэе hайн ябаг» гэжэ сэдьхэхэгүй, харин: «Эхэ болоhон зургаан зүйл, хамаг амитан — хуу hайн hайхан ябаг» гэжэ зальбарха) Иигэжэ hайхан сэдьхэлээрээ зальбаржа ябахадаа, өөрөөшье, үри бэешнишье hайн ябаха, юумэш урагшатай байха гэхэ мэтээр заадаг байhан болоно. Бурхандаа мүргэхэ гээшэмнай мүнөөнэй физзарядка болоно ха юм даа. Орон дэлхэйдээ сэржэм үргэхэдөө, эхэ орондоо дурлал түрүүлхэ, түрэhэн дайдаяа мартахагүй мэдэрэлтэй болохо болоно.

Ярангүй эдеэлэ. Буряад зон эдеэлхэдээ, сухалаа хүрөөд, дуугаралсахаа болишодог гэлсэдэг байгаа. Энэмнай тиимэ бэшэ, харин ондоо тээшээ hамаарангүй, hайнаар жэжалжа эди гэhэн удхатай. (Гигиенистнүүд эдеэлхэдээ дуугаралсахагүй, ондоо юумэндэ бү hамаарагты гэжэ заадаг гүб даа). Урданай үбгэд, хүгшэд монгол hарын 15-да заатагүй масагладаг, мяха шүлэ амандаа хэдэггүй байгаа. («Разгрузочный день» гэжэ мүнөө үеын докторнууд нэрлэнэ, тиимэ үдэрые сагхигты гэнэ ха юм).

Бүхэли мяха эдихэдээ, яhаа сэбэрээр мүлжэгты, тиигээ hаа, сэбэрхэн үхибүүдтэй болохот гэхэ. (Хэн муухай үхибүүдтэй болохо дуратай байхаб!).

Шоройгоо сэбэрээр хама. Сэбэрээр хамаа hаа, сэбэрхэн үбгэтэй (hамгатай) болохош. Ямар мэхэтэйхэн hургаал бэ! Хэн муухай үбгэтэй (hамгатай) болохо дуратай байхаб!?

Хүнэй урдаhаа шорой бү хама, айлшанай гаража ошотор хүлеэ, үгы гэбэл, шоройhоо алад гаргаад, саашань хамаха.

Шоройгоо богоho дороо бү обоолo, шоройгооршни дамжажа, гэртэш муу юумэ ороxo. (Хэн гэртээ муу юумэ оруулха дуратай байхаб!).

Замда мордохоо байhан хүнэй ябаадүйдэ шорой, угаадаhаяа хаягты. Ябаhан хүнэй хойноhоо бү хаягты.

Галдаа муу, муухай юумэ бү оруулагты. Гал гуламтаяа бузарлаhан зон өөдэлхэгүй. Тиимэhээ гал гуламтаяа эхэ, эсэгэ шэнги нангинаар сахиха, тахиха хэрэгтэй.

Богоho дээрээ гэшхээд гү, али богоho алхаад байхагүй, мүн үүдэ алдалан алсайгаад, тотогоhоо аhалдаад байхагүй— нүгэл.

Газарта хэбтэhэн зэмсэг: аса, тармуур, хүрзэ, hүхэ мадага болон модо шулуушье hаань, алхажа гарахагүй — нүгэл.

Айлда ороходоо, малгайгаа абаха, захаа буулгаха. Урданай даа хутагаа бүhэhөө буулгадаг байгаа.

Гэр бараан соогоо эшхэрхэгүй. Аман соогоо сула дуу гүнгэнэжэ бү яба — нүгэл. Бүхы жаргалаа гүнгинэжэрхихэш.

Эхэ, эсэгээ хүндэлэ. Эдеэнэйнгээ дээжые эсэгэдээ хэхэ.

Таниhан таняашьегүй хүниие мэндэшэлэ. Аха заха хүниие хүндэлэ, нэрээрнь нэрлэхэгүй, заатагүй үри бэеынь нэрлээд. **тэрэнэй ахай, абгай, тэрэнэй эжы, баабай** гэхэ. Үгы гэбэл, тэрэ ахатан, эгэшэтэн, дүүтэн гээд нэрлэхэ. Аха зоной урдуур нарыень буляажа гарахагүй.

Аха. эгэшэ зоной урдаhаа дуугархагүй, хэлэhэн юумэндэнь hөөргэдэхэгүй.

Худалаар бү уйла! Эхэ, эсэгэш үхэхэ.

Боро хараанаар ба hүни түлеэ хахалхагүй, уhа удхахагүй, hүхирхэгүй, үхибүү уйлуулхагүй — нүгэл.

Хүнэй юумэ үгэхэдэ, hалгай гараараа гү, али хурганайнгаа hалаагаар абахагүй, мүн хүндэ тиигээд үгэхэгүй. Хүндэ юумэ hарбайхадаа, нюргаараа, ара тээшэнь үгэхэгүй, мүн тиигэжэ абахагүй — нүгэл.

Хайша, хутага болон хурса үзүүртэй юумые хүндэ hарбайхадаа, хурса үзүүрээрнь үгэхэгүй, эшээрнь hарбайха.

Хэлэ амагүй адагуусаниие сохихогүй, зобоохогүй, хайрлаха хэрэгтэй. Малай дал хорёо соо газаалхагүй, муугаа гаргахагүй — нүгэл.

Хосоhон амhартатай хүнэй урдуур гарахагүй.

Хүнэй юумэ асаржа үгэхэдэ, амhарта соонь «оёор» (саахар гү, али юуб даа) хэжэ үгэхэ. Амhартыень хооhоор бусаабал — нүгэл.

Үреэhэн юумэ газарhаа абахагүй. Харгы сэбэрлэхэhээ ехэ буян үгы.

Хэрүүл, хэлэ ама хэжэ ябахагүй — нүгэл. Хэрүүлэй үзүүртэ шуhан, үреэлэй үзүүртэ тоhон гэжэ бү марта, hанажа яба. Хүн хүнэй сухалhаа айдаггүй юм. Хүнэй hэшхэлhээ айдаг.

Үритэ хүн хүнэй үриие бү хэлэ, бэетэ хүн хүнэй бэеые бү хэлэ.

Шадаал hаа, хүндэ туhалжа яба, тиихэдээ өөртөө туhалхаш.

Үбшэн бэшэ аад, шанаагаа бү тула, эльгээ бү тэбэри — нүгэл.

Айлшанай табагта бү оро. Бүдүүн зоной хөөрэлдөөндэ бү оролсо. Айлда ороходо, хүниие носоhон үхибүүн шоо үзэмөөр.

Эхэ hайтай үхибүүд шэмхэжэ үгэхэдэ садаха, шэбэнэжэ хэлэхэдэ дуулаха. Эхэ муутай үхибүүд обоолжо үгэхэдэ садахагүй, орилжо хэлэхэдэ дуулахагүй.

Ахатнай ахашаг, дүүтнай дүүшэг байг.

Эхэнэр хүн аад, алаа алсайгаад, амандаа тамхи зуугаад, үгышье гэбэл, хүлөө хүл дээрээ хээд, убайгүйгөөр бү hуу.

Эхэнэр хүн тоогоогсороо буян олохо.

hайнда hагтай, мууда хүгтэй бү яба. Үгытэй баян, хүгшэн залуу, ноён нохой, ород, буряад гэжэ хүниие бү илга. Ямаршье хүндэ адли тэгшээр ханда.

Бусалhанhаа ама хүрэ. Бусалжа байhан тогоо орхижо гарахада — нүгэл.

Яраасб гэжэ ябан бү hуу.

Ямбархааб гэжэ хэбтэжэ бү эдеэлэ.

Эрэ хүнэй зосоо эмээлтэ хазаарта багтаха.

Бусадаар ээлэгдэhэн эхэнэрые бү эдлэ, үри бэедээ ёро хараxаш.

Хабшадаг гутал хараадаг гэргэн хоёр зайлуулаг.

Улин хусаhан нохой зайлуулаг, уйлаганан хараahан гэргэн зайлуулаг. (Аймшагтай ехэ ёро).

Замда ябахын урда морин заадахадаа — hайн. Замда ябатар, халуун хушуутай адуун, хониин угтабал — hайн, харин хүйтэн хушуутай үхэр, ямаан угтабал, хэрэг урагшагүй байха.

Амараа хаража, амитаниие бү зобоо.

Бэлыень хаража, бэеэ бү зобоо.

Уhанда сайдам бү оруула— бузар. Уhанай эрьедэ муу муухайгаа, шуhа уhаяа угаахагүй. Уhанай лусууд хорлохо.

Байгаалиие бузарлахагүй. Газар hэндэхэгүй, хэрэггүйдэ газар малтахагүй. Энээн дээрэhээ монгол, буряад зоной эрмэгтэй гуталай хоншоор өөдөө хятайнхай ха юм.

Газааhаа түлеэ оруулаад, пеэшэнэйнгээ хажууда дээрэhээ бү хая, гэрэймнай сахюусан сошожо тэрьелшэхэ.

Үхибүүн багадаа эхэ, эсэгынгээ нэрээр, нюураар ябаха, харин эхэ, эсэгэ үтэлхэдөө, үри бэеынгээ нэрээр, нюураар ябаха.

Үбгэд хүгшэдтэ гурбан зөөлэн хэрэгтэй: эдеэнэй зөөлэн, унтариин зөөлэн, үгын зөөлэн.

Ташаагаа тулаад али, гараа хармаандаа хээд, хүнэй хажууда бү зогсо.

Эрэдээ ёро хараhан эхэнэр архи ууха, тамхи татаха, хаарта наадаха, ондоо эрэтэй hарьhатаха.

hайн эрэ морёо магтаха,
Дунда эрэ нохойгоо магтаха,
Адаг эрэ гэргээ магтаха.

Эхэ, эсэгээ hэйхэнаар үргэhэн зон ядахагүй.

Эхэ, эсэгынгээ орон (шэрээ) дээрэ бү hуу.

Айлшаниие угтахадаа, үдэшэхэдөө заатагүй малгатай гү, али пулеадтай байха. Тархи нюсэгөөр угтажа, үдэшэжэ болохогүй.

Хамар доро хахархай аман байнал гэжэ элдэб эсын юумэ дуугаржал бү бай, аманай алдууряар ашатын буян алдагдаха юм гэхэ мэтээр арадайнгаа педагогикын арга боломжые бүгэдыень хэрэглэжэ, буян, нүгэл шэбэл гээшые мартангүй, үхибүүдээ, залуу үетэнөө hайхан hанаатайгаар, сагаан сэдьхэлтэйгээр, аханараа анхархаар, дүүнэрээ дүнгэхөөр, эхитэй эсэстэйгээр, hургаалтай журамтайгаар хүмүүжүүлэел гэжэ уряалнаб.

Ц-Х. ЖАМЬЯНОВА,
Яруунын районой Эгэтын-Адагай дунда hургуулиин багша.

Редакциhаа: Арадай педагогикын удха шанар тухай, тэрэниие хүмүүжүүлхы хүдэлмэридөө хэрэглэхые уряалhан Ц.-Х. Ж. Жамьяновагай статья соо зүб зүйлнүүд ехэ олон. Арадай педагогикын ёho заншал ехэ баян юм. Энээн тухай хөөрэлдөө үргэлжэлүүлжэ, багшанар, уншагшад hанамжануудаа бэшэхэ бээз гэжэ хүлеэнэбди.

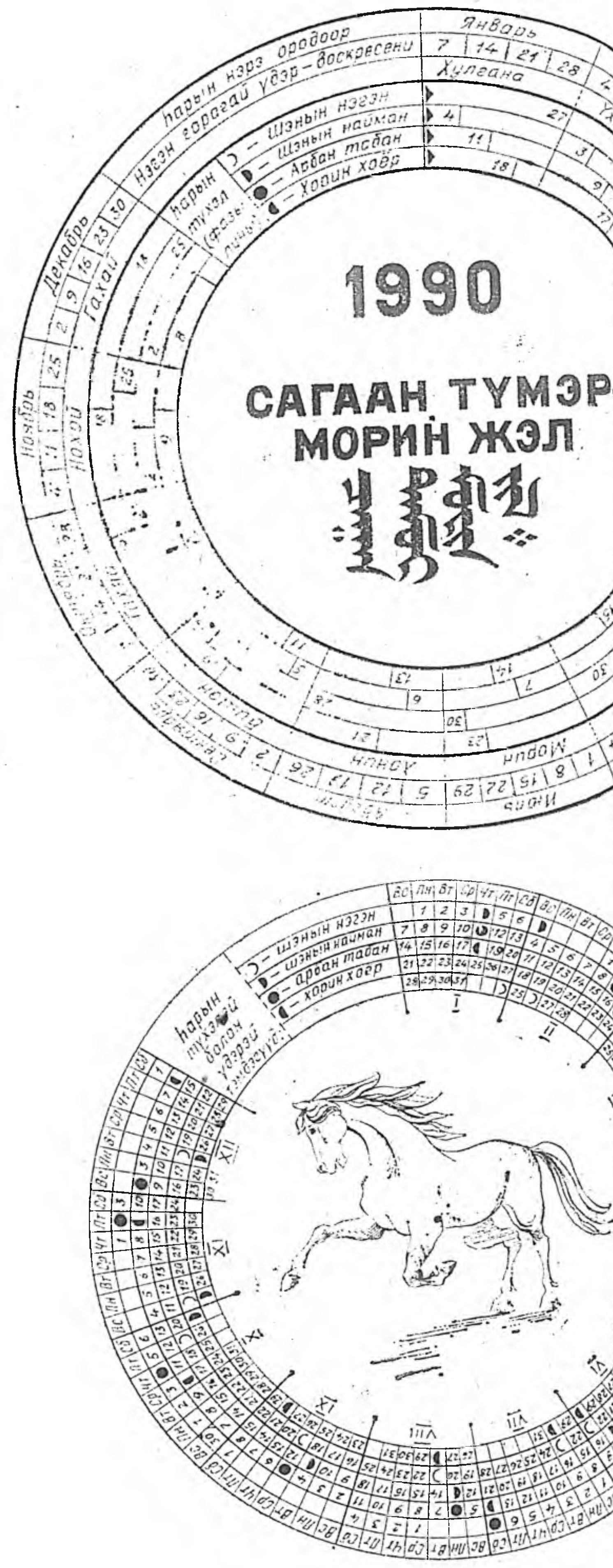

1990 оной—сагаан түмэр морин жэлэй hара бүриин гарагай нэгэнэй ба hарын дүрбэн түхэлэй (фазын) эрьесые харуулhан зураг болоно.

Тобшоор хэлэхэдэ, hарын 1-нэй—нэгэн шэнын (новолуние), 8-най (первая четверть), 15-най—арбан табанай hарын (полнолуние), 22-ой (последняя четверть) үдэрнүүдтэ мүнөө хэрэглэгдэдэг календариин ямар үдэрнүүд тудагданаб гэжэ зэргэсүүлхэдэ болохо.

Арад зоной ажабайдалда ехэ таарамжатайгаар монгол календарь анхан зохёогдоhон байдаг.

hарын түхэлнүүдэй хоорондохи үдэрнүү-

ДАРХАН СОЛОТОЙ ШҮЛЭГШЭН

Радна Масланович мүнөө жаран нэгэ наhатай. Тэрэ колхозойнгоо ажалда ябалсаhаар, бүхы наhандаа түмэр түдэгэ носожо, түбhэн юумэ заhабарилжа, дээдэ гарай дархан гэжэ бүхы Баргажанай голдо, илангаяа Барханайнгаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо мэдээжэ болонхой юм. Ямар нэгэ техникын эбдэрээ hаа, Элhэнэй полевой стан дээрэ ажаhуудаг үнинэй дархан Р. М. Цыреновэй газаань асаржа орхёо hаа, дахин ерэхэдээ, заhагдашаhан юумэ абаашахаб гэжэ тэндэхи ганса механизаторнууд бэшэ, инженернүүдшье лаб мэдэдэг.

Бидэнэй ерэхэдэ, Радна Масланович үбэлдөө байдаггүй гэрэйнгээ пеэшэн заhабарилаад, гал түлижэ дулаасуулангхай, тэндээ элдэб эсын модо, хабтагай асаранхай, өөрынгөө заhабарилжа тодхоhон станок дээрэ столой уран гоёор матаруулhан хүлнүүдые тошылдожо байба.

hунгалтада бэлдэлгын үедэ, үбэлжэлгын түлэг ябажа байхада нютагайнгаа ажалша хүнтэй хөөрэлдэхэ зүйлнүүд үсөөн бэшэ ааб даа...

— Радна Маслановичнай колхоздоо ехэл туhатай хүн даа. Хэдэн арбаад жэл эндэ ажаhуудаг, халуун хүдэлмэриин үе сагта «али наашаа» гэхээр сег яhалашье болодог ааб даа,— гэжэ колхозой түрүүлэгшээр арбан гурбан жэл хүдэлөөд, хоёр жэлэй саана райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшээр hунгагдаhан Владимир Дармаевич Цыренов хэлээд,—байза тоолоел даа, тамнай ямар мэргэжэлнүүдтэй бэлэйт—электрогагнууршан, түмэршэ дархан, модошо дархан, токарь, олон шэнэ юумэ урлан зохёоhон рационализатор, электромонтёр, бүхы эбдэрhэн юумэ заhабарилха шэдитэй хүн гээшэ аабзат. Үшөө тиихэдэ арбан хүбүүд, басагадай эсэгэ, хори гаран аша, зээнэрэй үбгэн-нагаса баабай. Үшөө тиихэдэ... шүлэг зохёодог, поэт хүн гээшэ,—гэжэ аймагай түрүүлэгшэ гайхалыем барабал даа. Радна Маслановичые эрхим бэрхэ дархан гэжэ мэдэдэг байhан аад, энэ зохёохы бэлигтэйень тухайлдагшьегүй байгааб...

1929 ондо түрэhэн Радна Цыренов дайнай hүүлээр Сахалин арал дээрэ гурбан жэлэй туршада сэрэгэй албанда байгаад, нютагаа бусажа ерэхэдээ, Баргажанай леспромхоздо барилгашанаар хүдэлhэн намтартай. Удаань Бархан нютагаа бусажа, тарян ажалда ябаhан, тэрэнэй уран бэрхэ дархан байhые нютагайхидынь уданшьегүй ойлгожо, Радна-дархан гэлсэдэг болоо юм.

— Түрэл буряад хэлэн дээрээ үшөө 30-аад онуудта лата үзэгүүдээр бэшэжэ эхилhэн хүм. Очир Эрдыниевич гэжэ бидэндээ ном ойлгуулхадаа тон бэрхэ, нюдэндөө шэл зүүдэг багшаяа мүнөө болотор мартагшагүйб. Бүри тэрэ үеhөө ганса өөртөө гэжэ шүлэгүүдые сээжээр зохёожо, аман соогоо гүбэр-шэбэр гэжэ ябадаг hэн хаб. Бүри аяар hүүлдэ болотор, хүндэ харагдахаяа эшэжэ, саарhан дээрэ бэшэдэггүй hэм. Теэд сүлөө сагтаа бэшэжэ туршадаг, ханза соогоо хадагалдаг зузаахан дэбтэртэй болоо hэн хаб. Тэрэнээ хододоо гаргажа, гэдэргэнь хадагалжа байхагүйш, ябууд дундаа ухаандаа ороhон мүрнүүдые бэшэхэ, хармаандаа хээд ябаха, нимгэхэн дэбтэртэй болобоб. Тииhээршье суттаа хүдэлдэг нүхэдни минии «нюуса хэрэгыемни» мэдэжэ, баhа эшэхэ-сайхашье саг гараа hааб даа,— гэжэ Радна Масланович энеэбхилэн байжа хөөрэнэ.

Абаhаар хүдэлмэриин хубсаhа үмдөөд, хара тоhон болоhон түмэр түдэгэ гү, али харуулдаhан хабтагайгаа эльбэнhэльбэн хаража байхадань, энэмнай түрэл hайхан хэлэн дээрээ уран гоё үгэнүүдые холбожо, шүлэг бэшэдэг хүн гэжэ яагаад мэдэхэ бэлэй...

Тииhээршье шүлэг уншалган болобо. Владимир Дармаевич «Аадар» гэжэ шүлэгыень сээжээр шахуу уншаад:

— Үнэхөөрөөшье, манай Барханда иимэрхүүгээр аадар эхилдэг гээшэ ха,—гэжэ энеэбхилэн нам тээшэ хараха юм. Ханза сооhоо мүнөөхи зузаан дэбтэртэй хамта газетэдэ толилогдоhон олон шүлэгүүд гаргагдаба.

— «Хурамхаанай галнуудта» зарим шүлэгүүдни гараа hэн. Дулгаржаб Доржиева редакцида хүдэлхэдөө, шүлэг бэшэдэг хүнүүдтэ туhалха гэжэ ехэ оролдодог байгаа, мүнөө Улаан-Үдэдэ хүдэлнэ гэжэ дуулагшаб,—гэжэ Радна Масланович хөөрэнэ.

— Зарим шүлэгүүдыетнай «Буряад үнэндэ» толилжо болохо гү?—гэбэб.

— «Буряад үнэндэ» намhаа бэлигтэй хүнүүд зохёолнуудаа гаргуулдаг гэжэ hанагшаб. «Шэнэ нэрэ, танилсагты»: гэжэ гаршагтатнай үе-үе болоод лэ шэнэ хүнүүдэй шүлэгүүд гарадаг. Теэд нам шэнги үбгэжөөлнүүд үгы бэшэ аа гү...,—гэжэ Радна-дархан миhэрнэ.—Ямар юм даа. Байхань бэшэ гү?..

— Басагад, хүбүүдтнай бэеэ даажа, гэр бүлэ болоhон ааб даа?

— Батамнай арбан нэгэдэхидэ hурана. Бусадынь бултадаа хүл дээрээ гаранхайнууд, гурбан хүбүүд колхоздоо механизаторнуудаар хүдэлдэг, басагад наймаанда, шүдэ аргалдаг техник, Гелимнай Улаан-Үдын типографида хүдэлдэг, Дарима—Элhэндэ, бидэ Анна Данзановнатайгаа хоюулханаа хүбүүд басагадайнгаа, аша зээнэрэйнгээ ерэхые хүлеэжэ, миин гараа хабсараад hуунагүйбди,—гэбэ.

Иимэ уран гартай, дархан солотой, жара гараашье hаа, шүлэг зохёожо туршадаг, үнэр баян гэр бүлын үбгэн баабай, үнинэй коммунист, тэнюун сэдьхэлтэй, түб нам абари зантай Радна Маслановичай сүлөө сагтаа «дархалhан» мүрнүүдые газетынгээ уншагшадта дурадхаха хүсэлэнтэй, зузаан дэбтэрhээнь оройдоо хэдыхэн шүлэг асараа hэм...

hүүлдэнь Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэhэн энэл Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Пальжид Иргунцеевна Урабханова иигэжэ хөөрөө hэн.

— Радна Маслановичнай уран шүлэгтэ үнэхөөрөө дурлаhан хүн гэжэ hайн мэдэхэб. Заримдаа Элhэндэ гү, али Бархандa суглаанда ошоод, бусажа ябахадаа, ушар боложо сүлөө сагай дайралдаад, хүн зоной үсөөн байбал, «энээниемни шагныш, шүлэг болоо гү, али ямар бэ?» гэхэ. Түрэл нютаг, оршон тойронхи байгаали, ажалша хүнүүд тухай бэшэhэниинь аятай зохид байдаг. Теэд Радна-дархан шог ёгто хурса хэлэтэй, хэн нэгые ёгтолжо, шүлэг бэшээ hаань, түргэн тарашадаг, нютагай хүн зониие баясуулдаг. Үгы hаа, шүлэгүүдыем шагнахаяа ерээрэй гэхэ. Теэд ходо сүлөө забдагүй ябахаш, газетэдэ толилhыень уншахадаа баясадагбди...

Р. М. Цыреновэй шүлэгүүд манай газетын февралиин 3-най номерто толилогдоо hэн. Тиимэhээ тэрэ саашадаашье мэндэ шүлэгүүдээ эльгээжэ байха бээз гэжэ найдая.

Р. ГАРМАЕВ.

Б. ЖАНЧИПОВ

УЛААЛЗАЙ

Ганга-Добоор ургаhан
Гал улаан улаалзай,
Хюруута намарай аминда
Хонхо боложо хаташаба.
hэбшээ hалхинай hэбихэдэ,
Үншэн жэжэ үринэрынь
Элдин дайдаар таби гэжэ
Эхынгээ хабhа наншана.
Газар дайдаар тарахыень
Газаа тэдэнииень гаргахаяа,
Гадаhаа hайнаар хурсадаад,
Ганга-Добо ошоболби.
Газарай гүзээ гэрдэжэ,
Гадаhаа хүшөөд үзэhэмни,
Хоршогонуурхан хонхонууд
Хахаран газар мүргоо hэн.
Хээ hайхан улаалзайн
Хэшэг ноосэнь юм hэн гү—
Гадаhанаймни хэлэн дээр
Гараад байбал түмhэхэн.
...Үрэ жэжэхэн үринэрөө,
Эдеэн болохо түмhээ
Хаагаад, булаад хосордог
Хатуул байна даа улаалзай.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 11.55—«Современница»— киножурнал. 13.10 — Илалтын 45 жэлдэ. «Время выбрало нас»—5 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. 14.20—«Очевидное - невероятное» гэhэн дамжуулга. 15.20—Леонид Быковэй фильмүүд болон рольнууд. «Зайчик»— уран hайханай фильм. 16.40— Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «hолонго» гэhэн уласхоорондын VIII фестиваль (Тунис). 17.15— Парти тухай хөөрэлдөөн. 18.15 —Богони фантази. 19.00— Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45—«Парнас тээшэ шата». 20.00— Майамда мэргэжэлтэ баскетболой фестиваль. Америкын бүхы бэрхэ баскетболистнуудай матч. 22.00— Время. 22.30— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40— Телескоп. 22.55—«КВН-90». Днепропетровскдо «Хүхюун ба hанаамгайшуулай клубай» командануудай Бүхэсоюзна нэгэдэхи фестиваль. 01.25—«А» программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 12.20— Гармонь дээрэ наадаха. 12.50— Чернобыльдохи экологическа байдал тухай «Третий цвет времени» гэhэн баримтата фильм. 14.00 —«Юрмала-90». Эстрадна дуу гүйсэдхэдэг залуушуулай Бүхэсоюзна V регинальна шата. Ташкентhээ дамжуулагдаха. 14.40— Мультфильмнүүд. 15.00 —«Ород хэлэн». 15.30—«Совет Росси»— видеоканал. 18.00 — «Диалог со сценой»— фильм-концерт. 19.05— Мультфильм. 19.25— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30— Время. 20.00— Харгын аюулгүй байдалые сахихын түлөө. 20.05 —«П» тэмдэгтэй. 1-дэхи хубинь. 21.15 —«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.30— СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.45— Волейболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. «Автомобилист» (Ленинград)—«Радиотехник» (Ригэ). 00.35—«П» тэмдэгтэй. 2-дохи, 3-дахи хуби.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Концерт народного ансамбля восточного танца «Лотос» и детской студии «Булжамуур»— в 19.

Русский театр драмы
Сестрица Аленушка и братец Иванушка — в 12, Срок проживания окончен (для зрителей старше 16 лет)— в 19-30.

«Дружба»
Раз, два — горе не беда — в 10, Люби и верь (2 серии)— в 12, 15, 18-10, 20-50.

«Родина»
На златом крыльце сидели — в 10. 16, Спальный вагон — в 14, 18-10, 21-50, В джазе только девушки — в 12, 20.

«Прогресс»
Красный зал — Затянувшаяся расплата (2 серии)— в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — Бей первым, Фреди!— в 9-40, 14-20, 19, Месть и закон (2 серии)— в 11-30, 16-10, 20-50.

«Эрдэм»
Мультфильмы — в 9-40, 12-50, Короткое замыкание — в 11, 14-20, Полет навигатора — в 16-10, 18, 20-10, 21-40.

«Октябрь»
До первой крови — в 9-50, 14, Зита и Гита (2 серии)— в 11-30, 15-40, 18-20, 20-50.

«Восток»
Новые похождения кота в сапогах — в 13-30, Полет навигатора — в 15, 17, 19, 21.

«Байкал»
Три толстяка — в 16-30, Жикина династия — в 18-30, 20-30.

СПОРТЛОТО

1990 оной февралиин 11-дэ үнгэргэгдэhэн 6-дахи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлото» нэгэдэл согсолбо.

«45-hаа 6-ень тааха спортлото»: 1.918877 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (50 карточка) таагшад — 1.632 түхэриг, дүрбэн номер (2.272 карточка) таahан хүнүүд — 38 түхэриг, гурбан номер (39.963 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-hаа 5-ень тааха спортлото»: 19.079114 билет ороо. Табан номер (20 карточка)) таагшад — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (5.266 карточка) таahан хүнүүд — 196 түхэриг, гурбан номер (203.580 карточка) таагшад 8 түхэриг абаха.

6-дахи тиражай биледүүдээр, 1989 оной 50-дахи тиражhаа 1990 оной 6-дахи тираж хүрэтэр хабаадаhан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд 1990 оной мартын 3-hаа апрелиин 3 болотор түлэгдэхэ. «Спортлотогой» 7-дохи тиражда США-да үнгэргэгдэхэ hайн hайхан дура хүсэлэй наадануудые хараха түлөөhэгүй путевконууд наадагдаха: «45-hаа 6-ень тааха спортлотододо» — нэгэ болон «36-hаа 5-ень тааха спортлотододо»— гурбан путевко. (ТАСС).

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана в ...канской типографией издата Бурятской АС... ректор 2-40-45. Н-00341. Зак. № 40.